

ГАНЧО ЦЕНОВ
ПРОКОПОВИТЕ ХУНИ И
ТЕОФАНОВИТЕ БЪЛГАРИ

chitanka.info

ПРОКОПОВИТЪ ХУНИ
И
ТЕОФАНОВИТЪ БЪЛГАРИ

ТУРЦИ ЛИ ИЛИ СЛАВЯНИ ОСНОВАХА
БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА?

ДОБАВЪКЪ КЪМЪ КНИГАТА:
КРОВАТОВА БЪЛГАРИЯ И ПОКРЪСТВАНИЕТО НА БЪЛГАРИТЪ

ОТЪ
Д-РЪ ГАНЧО ЦЕНОВЪ

СОФИЯ
Печатница на Военно-издателския фондъ
1938

ГЛАВА I

КРИТИКИТЕ ПРОТИВ ЦЕНОВ

1. УВОД

Тезата на Ценов, че българите под името българи са живели не само преди Аспарух, но и преди мнимото заемане на Балканския полуостров от славяните, предизвиква преврат както в досегашното схващане на историята на българите, тъй и в схващанията на историята от по-стария период почти на всички европейски народи. За да обясни този въпрос, Ценов е обнародвал два тома на немски език. Понеже мнозина български читатели нямат възможност да се справят с тази обширна и сложна материя, Ценов направи едно кратко извлечение от своите съчинения по въпросите, които най-много интересуват българите, и го обнародва под заглавие: „Кроватова България и покръстването на българите“, 1937 г. В тази книга той посочи, че българската държава е основана от хуни и че тези хуни са стари крайдунавски поселници и стари християни. Освен това, за да поясни своето становище, той подложи на критика работите на своите български противници. Науката е по право критика. За да се установи една научна истина, не е достатъчно само да се посочат нови данни, но и да се докаже защо досегашните мнения са неприемливи. Ценов посочи в книгата си, че критиките на неговите български критици Ст. Младенов и В. Златарски нямат значение за науката, защото те, като изказваха недоволство от Ценов, не доказваха кое е правото. Не казваха защо данните на Ценов са неверни и кои са верните данни според тях, защото само тогава може да се установи истината. Те даже не знаеха, че Дринов е бил против тезата, че българите били късни пришълци. Тяхната цел бе само да zlepоставят личността на Ценов. Дали това е потребно, или не, е друга работа, обаче то не е наука.

В тази си работа той иска да изясни други въпроси, от които, както се вижда, българското общество се интересува. И тук ще се постъпи по същия начин. Господа професорите Петър Ников и Петър Мутафчиев са написали в „Известия на историческото дружество“, 1937 г., един отзив за книгата на Ценов: „Geschichte der Bulgaren und der anderen Südslaven von der römischen Eroberung der Balkanhalbinsel bis zum Ende des neunten Jahrhunderts“. („История на българите и на

другите южни славяни от римското завоюване на Балканския полуостров до края на девети век“), но не с цел да кажат кое е правилно, а да zlepоставят личността на Ценов, като докажат, че той е Querkopf^[1]. Какъв обществен интерес представлява това? Хората искат да знаят кои са българите и коя земя са населявали те. Това тези господа не казват. Не истината, а личността на Ценов ги интересува тях. И понеже се zlepоставя личността на Ценов, читателят ще ни извини, ако преди да разгледаме казаното от господата Ников и Мутафчиев, си позволим да кажем нещо и за Ценов.

2. НЯКОЛКО БЕЛЕЖКИ ЗА ЦЕНОВ

Ценов е завършил Висшето училище в София със специалност история. Вследствие на един конкурсен изпит той е бил изпратен в Берлин да специализира, главно немски. След четиригодишно учение той бе първият българин, който получи докторско звание по история от Берлинския университет. Имаше тогава и други българи, които следваха в същия факултет (философския) на Берлинския университет, обаче на тях професорите им казаха да отидат да промовират в някой провинциален университет, където изпитът е по-малък. Те после станаха професори в България.

Историческата дисертация на Ценов *Wer hat Moskau im J. 1812 in Brand gesteckt?* (Кой подпали Москва в 1812 г.?) по препоръка на професорите излезе като съчинение в една историческа библиотека. Върху нея се появиха повече от тридесет немски, френски и английски благоприятни отзиви. Берлинските професори по история винаги препоръчваха на студентите в лекциите и в семинарите си тази работа на Ценов. Понеже въпросът, който разглеждаше Ценов, беше много важен, Грайфсвалдският университет реши да провери разглеждането му. Тази проверка извърши в 1905 г. Ханс Шмид, който потвърди всички изводи на Ценов и го цитира с почит почти на всяка страница. Книгата на Ценов, която на времето струваше 2 марки, сега се продава антикварно по 5 марки.^[2]

3. МНЕНИЯТА НА ДРУГИТЕ ЗА РАБОТАТА НА ЦЕНОВ

В България Ценов се зае да разбере кои са българите. След като бе работил осем години по този въпрос, той веднъж отиде при своя професор в Берлин, който четеше обща история. Каза му, че работи върху тази тема, и го помоли да му даде съвети. Професорът го попитал колко години работи. Осем, отговорил Ценов. Поработете още десет години, пък тогава елате да приказваме, му казал професорът. През Световната война^[3] Ценов написа на немски една малка българска история. Отишъл веднъж в Берлин при друг свой професор, който четял нова история, и му дал един екземпляр от книгата, като го помолил да си каже мнението. Професорът му отговорил: „Съжалявам, че не мога да направя това. За да си дам мнението по вашата работа, аз би трябвало да изучавам най-малко 20 години средна и стара история“.

Предвид на доброто мнение, което в Берлин имаха за Ценов, той по-късно получи мястото, което заемаше в Берлинския университет.

Когато излезе моята книга „Die Abstammung der Bulgaren und die Urheimat der Slaven“, берлинското издателство я изпрати за отзив и до редакцията на списанието на Академията на науките. Професорът, редактор на списанието, ме повика и ми каза: „Какво да правя? Не намирам човек, който би могъл да рецензира Вашия труд. Всички са специалисти. Един е славист, друг е германист, един се занимава с нова, друг със стара история и пр. Няма никой обаче, който да се занимава със сложната материя, която вие разглеждате“. Казах му да я изпрати за рецензия до един славист с голямо име. След известно време редакцията получи писмо от този професор, в което той казва, че не се счита за компетентен да си даде мнението върху моя труд. Могъл обаче да каже само това, че Ценов разполага с много данни и е показал голяма научност.

Като ми съобщаваше това, редакторът ми направи следния комплимент: „Г-н Ценов, вие ще стоите по-високо от Айнщайн, защото той е решил един въпрос, който, между другото, не излезе такъв, какъвто се мислеше отначало, а Вие сте основали една цялостна система“.

В моите трудове съм изнесъл много факти, които разклащат становищата на доста учени, обаче безпристрастните третират моята личност с почит. От онези, които реферират върху книгата ми, която се разглежда от Мутафчиев, едни обръщат внимание на едно, други на друго. В *Revue Germanique* (Париж, 1936 г.) Ф. Пике, като излага съдържанието на моите работи, които му направили силно впечатление, свършва със следните думи:

„Ако историците, които са способни да проверят фактите, признаят тяхната вярност, ние ще трябва да изменим някои от нашите схващания върху произхода на германизма. Трябва да добавим, че тази книга изобилства с документи и че някои обяснения — да кажем християнизиранието на готите и хуните — са много добре документирани и заслужават сериозно внимание“.

Д-р Виктор Лебецелтер в *Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft, Wien*, 1936 г., свършва така: „В настоящия си том Ценов дава едно грижливо и интересно изложение на комплицираните исторически събития във втората половина на първото столетие, което запазва своята стойност, дори и тогава, когато човек не би бил съгласен с някои от неговите тези“.

В *Zeitschrift für Geopolitik*, Febr. 1936 г. се казва: „Д-р Ценов, който е от години лектор в Берлинския университет, има двойна заслуга. Той пак ни дава едно ново съчинение върху най-старата история на българите, което почти 50 години след старата история на Константин Иречек заема видно място. Той привежда небългарите до многото мъчнодостъпни латински, византийски и старославянски източници. Началата на югоизточните държави и църковната история са във всеки случай поставени от Ценов за нас в средна Европа в нова светлина“.

В *Europäische Revue*, кн. 4, 1936 г., рецензията свършва така: „Използваните от Ценов източници са изобщо мъчнодостъпни за средноевропейеца, защото човек би трябвало да употреби цял живот да ги търси и да ги използва. Д-р Ценов заслужава одобрение тъкмо поради основателността и темперамента, с който той третира своята работа“.

Има още много подобни отзиви, в един от които се казва, че Ценов е оборил становището, че българите са късни пришълци. Във в.

„Светоглас“ (юни, 1937 г., стр. 6) италианският професор и академик д-р Ан. Балдачи пише:

„Ценов е известен в Италия със своята балканологична ерудиция и е предизвикал в Германия със своя предшестваш труд истинска революция върху произхода на българите и на другите славяни на Балканите...

Тезата за тракоилирийския произход на българите е поддържана от Ценов с голяма полемична живост, понякога доста смела, почиваща винаги върху аргументи, които не могат да бъдат отречени, без една абсолютна компетентност, тъй като авторът, който е посветил целия си живот на това проучване, не допуска концесии...

Той установява в една пълна картина първите населявания, живота, езика на тракийците и илирийците, етническото влияние, което те са упражнили върху развитието на народите-завоеватели на Балканите, за да достигне до автохтонния^[4] характер на българите, който е всестранно разгледан и ясно и точно изложен.“ След като разглежда моята книга, която се анализира от Мутафчиев, Балдачи свършва така:

„Целият този труд е разгледан с един критически хронологичен и убедителен метод. Той заслужава похвала.

Г-н Ценов показва, че е човек надарен с дълбока ерудиция и голя похват, човек, който е вложил всичката си любов и целия си устрем, винаги вдъхновен от едно убеждение, което, без съмнение, му дава право на възторг.“

4. ПРИНЦИПЪТ НА ЦЕНОВ СЕ ПРИЕМА

Когато Ценов през 1907 г. обнародва първата си работа, Иречек го иронизира. Когато през 1908 г. обнародва втората си работа, Иречек призна в своята *Geschichte der Serben*, 1910 г., принципа на Ценов, че българите са хуни. Дотогава Иречек отхвърляше този принцип и учеше, че българите са фини и чуди, които били дошли от Волга. Иречек бе последван от Златарски, Нидерле и Младенов. Като хуни българите не са дошли от Волга, защото праотечеството на хуните не се е намирало покрай Волга, а покрай Кавказките планини, поради което Златарски и неговите ученици поставиха Крватова България покрай Кавказката планина, а не покрай Урал и Волга, както по-преди учеха Шафарик, Иречек и др. Най-големите противници на Ценов признаха впрочем, че българите не са дошли от Волга и че са хуни.

Ценов се упрекваше и упреква, защото посочваше и посочва данни, че онези, които основаха българската държава, не са били турци, а славяни. Понеже някои искаха да докажат по антропологически начин турцизма на българите, проф. Методий Попов се принуди да им отговори, че те не са прави. На едно събрание на повече от 400 естественици, той е чел лекция по расовите въпроси, за която в „София“ от 17.1.1938 г. пише, че той е казал:

„Когато след три години Биологическият институт привърши започнатите отдавна изследвания, ще стане за всички ясно, че за турански произход на българите не може и дума да става. Кръвните изследвания, антропометричните измервания на няколко хиляди черепа показват, че българите принадлежат към славянската раса.“ Проф. М. Попов сложи край, пише вестникът, на спекулата с нашия расов произход, която вдъхновява различни международни авантюристи и ратници за политическа спекула у нас.

С това тезата на Ценов, че не е имало никакви туранци и че българите са членове на славянската раса, получава потвърждение и от гледна точка на биологията.

Методът на Ценов застави Иречек, Златарски, Младенов и други, да се откажат от тезата, че българите са дошли от Волга монголски

фини, и да признаят, че „дошлите българи“ са хуни, които не са живели покрай Волга и Уралските планини, а покрай Кавказката планина. Тази теза се потвърждава, както виждаме, и от биолозите, които установяват, че българите са славяни. Какво влияние е оказала работата на Ценов и върху други научни кръгове, може да се види от следните факти:

Когато по време на войните българите помолиха Иречек да преиздаде своята българска история, той отказа да направи това, защото принципът, на който почиваше неговата история, сега е разклатен, за да не кажем оборен от Ценов. Вестник „Зора“ от 20.X.1937 г. пише, че Ст. Аргиров щял да обнародва поправките, нанесени от К. Иречек в един екземпляр от Брауновото руско издание на неговата история на българите, където Иречек сам отбелязва, че в неговата история имало неверни твърдения.

В едно издание от Германия върху езика и историята на източноевропейските народи бе оповестено, че наскоро ще излезе и „История на българите“ от В. Златарски. Обаче след излизането на труда на Ценов „Die Abstammung der Bulgaren und die Urheimat der Slaven“ („Произходът на българите и праотечеството на славяните“) издателството се отказа да издаде оповестената „История на българите“ от В. Златарски, защото принципът, защитаван от Златарски, бе разклатен от Ценов.

Въпреки горните факти Ников казва в отзива си, че трудът на Ценов се отрича напълно от научната критика! Напълно се отрича! Нечувано отричане на истината.

Кой е онзи, който е отхвърлил данните на Ценов, че българите са хуни? Никой, защото и най-големите противници на Ценов приеха тези данни за верни.

Кой е онзи, който е отхвърлил данните на Ценов, че българите под името българи са живели преди Аспарух на юг от Дунав; че Мизия се е казвала България преди Аспарух; че Прокопиевите хуни са тракийци и пр.? Ников не е посочил тези автори, защото такива няма. Неговият отзив не е впрочем научен. Ников не си е бил поставил за цел да установи една истина, а да злепостави Ценов и да осуети истината.

5. КАКВО КАЗВАТ ДРУГИ ЗА ДРУГИ БЪЛГАРСКИ УЧЕНИ

Докато българите изпълняваха асистентски работи на някои чужди учени, като разпространяваха ученията им в България, те се провъзгласяваха от тези учени за най-умни и най-учени хора на света. Стъпваха ли обаче на самостоятелна нога, те веднага се хвърляха в ада. Докато Милетич викаше: има един Бог на небето и един учен човек на земята — това е В. Ягич; учителят на Милетич, Ягич, казваше, че Милетич е най-ученият славист. Докато Милетич следваше своя учител и учеше, че българи били предимно жителите между Дунав и Балкана и че под български език трябвало да се разбира предимно езикът на източните българи, той минаваше за най-добрия славист, който славянската раса била дала на света. Милетич не разбираше или пък не искаше да разбере, защото той иначе беше съобразителен човек, че диалектичните различия между източното и западното наречие на българския народ почиват, първо, на тракийска и, второ, на славянска основа, а не защото едните били турци, а другите не. Ако в Югозападна България се казва: я, млеко, вола (воло), а в Източна България на същото се казва: аз, мляко, волът, това се дължи на различия между славянски наречия, а не че последното било турцизъм. Доброжелателите на българите смотолевиха тази работа и казаха, че има разлика между българите на изток от Врачанския Балкан, в които текла турска кръв, и българите на запад от тоя Балкан, в жилите на които не текла турска кръв, защото едните казват „аз“, а другите „я“ и пр. Добре, но от този факт ясно се вижда, че на изток от Врачанския балкан, или в Долна Мизия, е живеело едно славянско племе, на запад друго, в Македония трето и пр. Понеже българската държава се основа от седем славянски племена, следва, че всички тези племена трябва да се считат за български племена, а не само племето в Долна Мизия, защото то е едно, а българската държава се основа от седем подобни чрез съюзяване.

Милетич не знаеше това, защото според него българската държава била основава само от племето, което живее между Дунав и

Балкана; само това племе било представлявало чистите българи. Тази наука, която водеше българския народ към смърт, се оцени от онези, в чиято воденица той наливаше вода, и Милетич бе провъзгласен за най-учения човек в света. Когато обаче Милетич предприе нещо самостоятелно, той пропадна.

Той отиде в Букурещ да препише написаните на български стари дакорумънски грамоти, но направи това тъй лошо, че учени като Богдан и др. Му доказаха, че той не е подготвен за научна работа. Тези грамоти се издадоха по-късно от други учени, и то не българи.

И неговата работа за източнобългарските говори се обяви после за ненаучна. Милетич разбра това и престана да се занимава с наука.

Когато Б. Цонев остави разглеждането на българските говори и поиска да установи българските думи в румънския език, той силно бе разкритикуван от Сирку, че даже и приятелят му Младенов бе принуден да се присъедини в някои отношения към противниците му.

Когато Гаврил Кацаров напусна траките, които той не считаше за българи, и с това допълваше старите схващания и написа една студия, в която доказваше, че старите македонци не са били гърци, без обаче да ги счита за българи, защото българите според него били късно дошли монголски турци, той бе грубо нападнат от германския професор Белох, който счита македонците за гърци. Белох нарече Кацаров шовинист само защото бе посочил факти, от които се разбира, че старите македонци не са били гърци. Как ли другояче щеше Белох да нарече Кацаров, ако Кацаров би казал, подобно на Ценов, че тези не гърци са българи? Може би неприятният отзив на Белох повлия на Кацаров да не продължи написването на историята на старите македонци, която той бе започнал.

Същото е и с В. Златарски; но понеже неговите ученици го наричат „велик учен“, нека по-напред да обясним значението на титлата учен у нас.

6. ТИТЛАТА УЧЕН

Моят баща в детството си намерил един грамотен човек във Видин, който го научил да пише. Този човек запознал баща ми с писмените и печатните букви, т.е. да пише и чете написани и напечатани думи. След това го запознал с цифрите и с четирите аритметични действия. Тези познания даваха възможност на баща ми да чете леки книжки, да пише писма и да си води сметки. Понеже тогава подобни познания между няколко хиляди души притежаваше обикновено само един, съжителите на баща ми му бяха прикачили титлата учен.

Обаче неговата слава се затъмни с времето от други. Титлата учен взе да се дава на онзи, който има хубав почерк и може да чете църковните книги. Който можеше да чете Св. писание и църковни книги, се мислеше, че е дошъл до върха на своята ученост. Но и тези учени трябваше да отстъпят с времето мястото си на други по-учени. Титлата учен започна да се дава на онзи, който можеше да чете написани на френски и друг някой чужд език книги. Когато след Освобождението се върнаха учили се в Германия млади българи, които знаеха немски, тогава се помисли, че българите са достигнали до най-високото стъпало на човешката ученост, и спряха тук. Те и до днес не могат да разберат, че знанието на чужди езици е само средство да се постигне ученост, а не и ученост. За да се съшият дрехи, трябват игли, конци, ножици и пр., обаче от това не означава, че всеки, който има възможност да си набави тези неща, може да ушие някому костюм.

7. ТИТЛАТА УЧЕН НА ЗЛАТАРСКИ, МУТАФЧИЕВ И ДР.

На Златарски обаче се даде титлата учен, защото той беше превел от гръцки език писма на Николай Мистика или защото знаел гръцки, а не защото бе разяснил някой спорен исторически въпрос. Преди той да бъде назначен за професор, Иречек написа един отзив за неговите работи в *Archiv für slavische Philologie*, като посочи тази и онази негова статийка, в която Златарски нищо ново не казваше, а повтаряше идеите на Иречек и други, и свърши прегледа си с думите, че В. Златарски заслужавал вниманието на учените, защото е брат на първия български археолог Георги Златарски (който бе близък приятел на Иречек).

От това излиза, че учен е онзи, който има учен или по-добре влиятелен роднина.

На Милюков направили силно впечатление хвалбите на българите, че назначили един човек за професор по българска история, защото знаел гръцки, та го разказваше на приятелите си като куриоз.

Своята ученост В. Златарски виждаше в защитата на досегашните мнения даже и тогава, когато признаваше тяхната фалшивост. Ценов според него няма право на ученост, защото се опирал на първоизвори, от които се вижда, че досегашните мнения са фалшиви. Това според науката на Златарски е непозволено. Учен е сега онзи, който защитава досегашните мнения, пък били те и фалшиви.

Михаил Драгоманов често повтаряше пред студентите си, че в България царували понятия за наука, каквито са царували в началото на средните векове.

Своята учена слава Златарски спечели с това, че можа да запази фалшивите мнения, че Тракия и Македония, не са български земи, а когато се опита сам да докаже нещо, той се спъна. Той веднъж обяви, че е намерил гроба на Патриарх Евтимий; това не излезе вярно. Преди да се направят разкопките при Абоба, той с целия си авторитет твърдеше, че там няма да се намерят български старини, и наричаше онези, които му оспорваха това мнение, неучени.

Фактите го опровергаха. Той стана професор, но не знаеше, че Дринов бе против мнението, че българите били късни пришълци, защото се споменават още в V в. покрай Дунав, та го слагаше в редицата на онези, които твърдят, че българите били дошли едва в 679 г. и пр. С една дума, провъзгласи ли се някой за учен, той може да приказва всичко.

Когато Мутафчиев дойде до съприкосновение с небългари, той разбра как се гледа на неговата ученост. Капитанов, за да го защити, привежда във в. „Мир“ от 11.XI.1937 г. мненията на румънците за него. К. Николеску бил казал: „Мутафчиев в своята книга изхожда от една предварително формирана идея и атакува Йорга не научно въз основа на документи, а злобно, тенденциозно и с неприлични изрази“.

По-нататък в същата статия пише какво бил казал Йорга за Мутафчиев, което читателят сам може да прочете, ако иска да разбере какво е мнението на чужденците за научната стойност на Мутафчиев.

Един ден аз имах случай да разговарям с един средноевропейски учен, който беше отпечатал в списанието си една студия на един български професор. Разговорът ни се отнасяше до научни въпроси. Като мислех, че той е съгласен с отпечатаната в списанието му студия на българския професор, аз споменах тази студия в нашия разговор. Обаче когато я споменах, той се сепна, като че ли го бях убол с игла, и извика с учудване: „Та това научна работа ли е? Аз ви считах за по-сериозен човек.“

Защо тогава я бе напечатал? Няма да разправам това, ще кажа само, че българите са големи учени само докато играят, както им се свири, направят ли нещо самостоятелно, отклонят ли се от механичното повтаряне на чужди идеи, те са нула.

Какво щяха да кажат чужденците за тези българи, ако те подобно на Ценов, бяха повдигнали въпроси, които разклащат основите на историците на европейските народи? Голяма чест е за България, ако въпреки всичко на Ценов се отдаде казаното внимание. Кои проблеми са решили господата Ников и Мутафчиев, за да имат право да говорят за наука? Те се гаврят не само с Ценов, но и с най-голямата издателска къща в Германия. Загатнах тези факти не от някакво злорадство, а за да посоча, че Ников и Мутафчиев не са казали истината, когато са писали, че Ценовите трудове били напълно отхвърлени от научната критика, от което се разбира, че техните пък били напълно приети от целия свят.

Никой не обръща внимание на тях. Кои западноевропейски списания се занимаха с историите на В. Златарски? Тяхното излизане даже не се хроникара. Онзи, който е чел посочената статия във в. „Мир“, е видял как румънските учени се явиха на помощ на своя сънародник, а онзи, който е следил отзивите на българите за Ценов, е установил как българите се нахвърлиха като змии върху един свой съотечественик да го унищожат, защото е доказал една истина.

От онова, което ще изложи по-нататък, ще се види, че титлата учен в България се дава сега на онзи, който е майстор да унищожи друг българин, защото си е позволил да се занимава с наука.

8. НИКОВ И МУТАФЧИЕВ

След като Ников изтъкна, че писанията на Ценов се отричат напълно, думата се дава на Мутафчиев да докаже това.

Макар че всеки, който отвори моите книги, вижда, че те изобилстват с факти или свидетелства; че там няма мисъл, която да не почива на факти, Мутафчиев разгледал всички мои работи и не намерил нито един факт в тях! В своя отзив той повтаря отначало докрай: Ценов казал това, Ценов казал онова. Представя работата тъй, като че ли Ценов на шега, а не въз основа на документи разправя това и онова. Една очевидна неверност. И понеже в работата на Ценов нямало никакви факти, тя се характеризира като „фантастична“. С това Ников и Мутафчиев надминаха учителя си Златарски. Златарски каза, че Ценов се опира на първоизвори, от които се вижда, че досегашните мнения са фалшиви и фантастични, а Ников и Мутафчиев, понеже видяха, че с този аргумент те не унижават Ценов, а себе си, обръщат това наопаки и казват, че не техните, а Ценовите работи били фантастично изделие. Обаче кои са тези фантазии, те не посочват. Тук българската ученост се състои в изопачаване на истината.

Преди да разгледаме доказателствата на Мутафчиев, нека видим кои са професорите Ников и Мутафчиев. Веднъж ме видя в Берлин покойният професор А. Иширков. Понеже не бях чул дотогава името на проф. Ников, аз попитах Иширков кой е този Ников. „Професор в университета“ ми отговори той. „Как професор, бил ли е доцент по-напред и пр.?“, попитах аз. „Не е. Златарски го направи направо професор, защото бил роднина на един владика и произлизал от гръцка фамилия, та знаел от детинство гръцки“. Значи учен е онзи, който има вуйчо владика. Ников впрочем е бил назначен направо за професор по българска история за това, че произлизал от гръцка фамилия! Ние не знаем расовия произход на Никовата фамилия. Знаем само, че един банков чиновник ни разказваше за един близък роднина на Ников, брат на покойния митрополит Симеон и висш чиновник в БНБ, който смятал винаги на гръцки. Макар дългогодишен български чиновник, той не можал да усвои българския език, за да смята на него, а смятал

винаги на гръцки, защото това му било по-лесно. От този факт се разбира какъв чист българин е бил чичото или вуйчото на Ников. За другия му чичо или вуйчо бихме могли да кажем много по-интересни работи, но тях оставяме за друг път. От кого бе научил чичото или вуйчото на Ников гръцки? Разбира се, от майка си и от баща си. Същото ще да е и с Ников. И тъй един произхождащ от гръцка или гърчееща се фамилия, ако нейните прадеди са били българи, се назначава да преподава българска история затова, защото матерният му език е гръцки. Дали биха назначили в Атина някого да чете гръцка история, защото матерният му език е български? Най-много, което би могло да стане, е да се повери на грък гръцка, а на българин българска история, а не — обратното, както става у нас. Този знаещ от детинство гръцки и възпитан в гръцки дух професор си позволява в България да пише за Ценов, че работите му, в които се доказва, че Тракия и Македония, за които претендира Елада, са български земи, били напълно отхвърлени от критиката, само че не казва кой е и от какъв произход е този критик, който е направил това.

За г-н Мутафчиев едни ми казаха, че комунистите го наричали „другаря“, а други, че бил по-преди социалист. Какъв е той сега, сам знае. Работата е, че хората не го считаха за националист, а българската държава е национална държава; разклати ли се народността, разклаща се съществуването на държавата.

Биха ли назначили в съветска Русия един фашист или пък националист да чете в комунистическа Русия история на марксизма? Избрал ли би Светият синод някой евреин, протестант, католик и пр., за митрополит на православен народ само за това, че е учен теолог?

9. ОТЗИВЪТ НА МУТАФЧИЕВ

За Мутафчиев К. Николеску каза, че атакува Йорга не научно, въз основа на документи, а злобно и тенденциозно и с неприлични изрази. Да видим как същият този Мутафчиев атакува Ценов.

а) Старото християнство на българите.

Според Мутафчиев Ценов не бил привел нито един факт в своите работи.

На стр. 251 той пише:

Ценов пише, ако българите са стари тракоилирийци, те са и стари християни.

Тезата на Ценов, е българите са стари християни, не почива значи на факти, а на предположението, че са стари тракоилирийци.

Това не отговаря на истината, защото Ценов е казал това въз основа на факти. Тук ще споменем само някои от приведените факти.

1) Още Св. Йероним (IV в.) пише, че хуните покрай Дунав (които основаха българската държава) учили псалтира; били са значи християни и са имали свое писмо.

2) Созомен (V в.) пише, че живеещите покрай Дунав хуни обожавали владиката си Теотим. Били са значи християни.

3) Малала (VI в.) пише, че тези хуни, заедно с българите в Мизия и Тракия, се вдигнали около 515 г. под водителството на родения в Залдаба (Шумен) Виталиан за защита на православната вяра против император Анастасий, който преследвал илирийските владици. Хуните и българите са били значи в 515 г. православни християни. Тези хуни и българи принудиха император Юстиниан да създаде за илирийските българи отделна архиепископия със седалище в Охрид.

4) Цариградският събор в 869/870 г. е считал българите за стари християни и пр.

Мутафчиев изпуска всичко това и за да компрометира Ценов, му приписва измислицата, е той от само себе си разправял, че българите са стари християни.

б) Кирил и Улфила.

На стр. 250 Мутафчиев пише:

„По-рано Ценов мислеше, че славянският апостол св. Кирил бил «тъждествен» с Улфила (който е живял в IV в.). Сега изглежда, че той е променил своето мнение. На стр. 238 четем: «Този Кирил не е никой, освен Евсевий Кесарийски» (съвременник на Константин Велики IV в. сл.Хр.)“.

И тъй, „славянският“ апостол Кирил, който е живял в IX век, бил според Ценов „тъждествен“ с Улфила и Евсевий, които са живели в IV в. Какво мнение ще си състави читателят за Ценов, когато прочете тази измислица?

Работата обаче е съвсем друга. Според легендата за св. Димитър Солунски по времето на император Хераклий, или около 630 г., хуните или българите откъм Дунав, които, както се спомена по-горе, са били още в IV и V в. християни, поискали да превземат и Солун, защото го считали за град на своите бащи или град, който е бил населен от българи. Поради това войната, която българите водиха със солунчани, в легендата се нарича братска война или война между два съплеменни народа.

Българите искали да превземат Солун не само защото Солун е бил град на техните деди, но и защото те изповядвали православната вяра. Борили са се впрочем и за православната вяра, както и по времето на Анастасий, около 515 г., когато Солун пък не се е защитавал от византийската армия, а от солунския владика Йоан, който е бил грък. Войната, както виждаме, и сега е станала по религиозни мотиви. Не са се сражавали два народа, а две християнски секти. Войната била започната от всички български племена, но за да има единство, бил избран Кувер (Куврат) за главнокомандващ или император.

Тези станали около 630 г. събития са засегнати и в писаната на български Солунска легенда. Според нея (някой си) Кирил бил казал за себе си: „Беше житие мое въ Кападокий и учение мое въ дамасце“. Този Кирил бил чул в църквата на Александрийския патриарх глас Божий, който му казал да отиде при славянския народ, който се казва българи, и да му даде закон. Той минал през Кипър и Крит, дошъл в Солун и се явил на митрополит Йоан (който според легендата за св. Димитрий защитавал Солун от българите). В Солун значи около 630 г. са живели

славяни, които се казвали българи. Йоан обаче го поругал и му казал да не отива при българите, защото те били човекоядци. Когато Кирил излязъл от митрополита, той чул, че се говори български. (В Солун около 630 г. се е говорил български, както се казва и в легендата.) Той им изнамерил 35 писмена и с това изтребил гръцкия език. (Водила се е значи борба против гръцкия език.) И когато митрополит Йоан изпратил да го повикат на обяд, той не можал да разбере говора на гърците. Като чули това, българите (извън Солун) дошли около Солун, а именно великият княз Десимир Моравски, Радивой, княз Преславски и всички други български князе и воювали три години за него. Взели го и го завели в гр. Равнь на р. Брегалница.

В Солунската легенда, както виждаме, е описано същото събитие, което се разглежда в писаната на гръцки легенда за св. Димитър. Само че тук е казано нещо повече. От нея по-ясно виждаме, че Тракия и Илирия са били по онова време населявани от българи, които са имали свои князе.

Когато се казва, че изнамерилият българското писмо е живеел в Кападокия, се е мислило за Улфила, който е изнамерил писмото за скитите, или българите покрай Дунав, защото неговият род произлиза от Кападокия.

Когато се казва, че този Кирил бил в Солун по времето на митрополит Йоан, се е мислило за нападението на Солун от Кувер или Кроват (около 630 г.), защото тогава е живял митрополит Йоан, както се вижда и от легендата за св. Димитър.

Когато се казва, че българите взели от Солун изнамерилия българското писмо и го завели на р. Брегалница, мислило се е за родения в IX век в Солун Константин Философ, защото за него се казва, че е действал на р. Брегалница.

Авторът на Солунската легенда е слушал разни предания за тези събития, събрал ги е в едно и ги е приписал на Кирил.

Това съм изразил аз, а не че славянският апостол Кирил бил тъждествен с Улфила. Кападокийския Кирил аз съм поставял във връзка с Улфила и Евсевий, от една страна, и със „славянския“ апостол Кирил, от друга; а не съм отъждествявал „славянския“ апостол Кирил с Улфила и Евсевий, както твърди Мутафчиев. Защо направих това? Защото българите, които дойдоха откъм Дунав да освободят Солун от гръцката църква, бяха християни и имаха и свое писмо (глаголицата),

което им изнамери в IV в. Произхождащият от Кападокия Улфила с помощта на Евсевий Цезарийски, който също е действал тук и който, най-вероятно, е първичният автор на картата на св. Йероним, в която се казва: Мизия или България. Като се бореха за създадената от Евсевий и Улфила църква, те казваха, че се борят за църквата и писмото на онзи, който произлиза от Кападокия, т.е. за Улфиловата църква, само че този създател на българската църква и българското писмо тук е наречен Кирил. „Славянският“ апостол Кирил тук не се има предвид, защото тези събития станаха около 630 г., а „славянският“ апостол Кирил е живял в IX век, или 200 години по-късно.

От българската легенда, която допълва сведенията на написаната на гръцки легенда за св. Димитър се вижда, че българите са били християни и са имали свое писмо преди „славянския“ апостол Кирил. В легендата за св. Димитър се казва, че българите, които се състояха от разни племена, си избрали за общ водител Кувер, или Куврат, а в Солунската легенда се споменават отделните български князе, които са се били съюзили за превземането на Солун. Това били Десимир Моравски, който е бил велик княз, Радивой Преславски и др., от което се вижда, че цяла България по онова време е била разделена на княжества, които около 630 г. Избраха Кувер или Куврат за общ водител или император. Тогава (630 г.) българите владееха Мизия, Тракия, Македония и Дакия и не само че бяха християни, но имаха свое писмо преди „славянския“ апостол Кирил. Това се потвърждава и от Константин Порфирогенет, който пише:

„Когато сръбският княз, който избяга при император Хераклий (610–641 г.), умря, България се намираще под римска власт“.

До император Хераклий и Куврат, който бе отраснал в императорския двор в Цариград и бе близък приятел на Хераклий, България се е намирала значи още под римска власт. Нея я освободиха горните князе начело с Кувер или Куврат. Българската държава впрочем се основа още по времето на император Хераклий, след като българите отърсиха абарското и римското иго; тя не е била създадена от някаква си туранска ордица, и то само между Дунав и Стара планина, а е обемала и Горна Мизия и Македония.

Като съпоставих Солунската легенда с легендата за св. Димитър, Малкото житие на св. Климент и др., аз дойдох до заключението, че българите покрай Дунав са били стари християни, за които Улфила в

IV в. Изнамерил писмена и преведе Св. писание. Това съм изразил аз, а не че Улфила и Кирил са едно и също лице.

За да се види, доколко онова, което се учи в българските училища, не е българска история, нека да обърнем внимание, че българските князе Десимир Моравски и Радивой Преславски и др., които са князували в днешна България в началото на седми век, не се споменават сега в историята на българите. Вместо това на българските деца се разправя за разни несъществуващи турански ханове. Понеже тези факти оборват досегашните фалшиви мнения, Мутафчиев, за да осуети истината, счел за нужно да каже, че Ценов отъждествявал Кирил с Улфила.

10. ТУРЦИТЕ СА СЛАВЯНИ!

По-нататък на стр. 252 Мутафчиев пише, че Ценов бил писал: „Турците говорят славянски и поради това били славянски народ“.

Какво ще си помисли човек за Ценов, когато чете тази очевидна безсмислица?

Работата обаче е друга. Ценов не е разглеждал в случая никакви си азиатски турци, а съседните на франките тауриски, които живееха в Норикум, земята, от която извира р. Драва, на която днешните ѝ поселници се казват словенци. Мела (I в. сл. Хр.) нарича тауриските туркае, а Агатия (VI в.) турки, които според Константин Порфиrogenет наричали своя военачалник воевода, говорили са значи славянски, както и днес словените говорят този език.

Гръцката и латинската дума таурус значи бик, говедо; а словенската дума турица значи крава. За норишките тауриски или турки каза Ценов, че са говорили славянски и са били славяни, а не за азиатските турци, както казва Мутафчиев. Думата турци не е употребявана от Ценов. Тези турки Теофилакт Симоката означава като истински абари, за разлика от панонските или крайдунавските абари. Абарите нахлуха в началото на втората половина на VI в. от Горна Панония в Източната римска империя, завзеха Сирмиум, след това покориха хуните или славяните и българите и стигнаха до Цариград. Куврат или Куврат ги изгони от Тракия и Илирия към Горна Панония и основа българската държава в Дакия, Тракия и Илирия.

Мутафчиев не споменава тези събития и за да защити тезата на В. Златарски, че Куврат е живял в Азия и че той бил изгонил турките или абарите от Туркестан към Китай, а не тауриските или словените от Илирия към Горна Панония, както и за да осмее Ценов, преиначава думата таурики и турки на турци, която Ценов не е споменавал, и пише, че Ценов наричал турците (азиатски) славяни! Това е науката на Мутафчиев. От казаното може да се види на какви софизми почива теорията, че българите били от турски произход и че били дошли от Азия^[5].

Както и да е, той си е послужил в случая със софизми, за да
злепостави Ценов.

11. ИМЕНАТА: СКИТИ И КРОВАТ

На стр. 250 Мутафчиев пише: Ценов изважда името скити от българския глагол скитам, за да я изкара славянска дума. Не Ценов, а Страбон (I, 1, 6), казва, че скит значи номад и пише: скит или номад, а номад значи на български скитник, дума, която произлиза от българския глагол скитам се, което е необоримо доказателство, че скитите са били български славяни. Затова старите писатели пишат: българите в старо време се казваха скити. Мутафчиев пише: „Ценов обръща името Куврат на Кроват“. Ценов не обръща, а сочи, че Теофан пише „Кроват“. Името Куврат се въведе в нашата история от Иречек и Шафарик, които не бяха проучвали Теофан, който пише само Кроват, и се основаваха на по-младия от Теофан патриарх Никифор, който пише Куврат.

Понеже от името на Кроват се вижда, че има сходство между българите и кроватите (хърватите) и че името Кроват е славянска дума, защото такава име носят и славянските кровати, Мутафчиев, за да оспори това, каза най-напред, че името Кроват не е съществувало, а че Ценов го е създал, и след това продължи: Ценов нарича хърватите кровати. Името кровати е измислено значи от Ценов. Не Ценов, а Константин Порфиrogenет, най-старият писател на историята на хърватите, е наричал днешните хървати кровати, както и всички други стари писатели. Щом софизмите не помагат, ще се отричат фактите.

Този метод се продължава и по-нататък, но оборват ли тези софизми тезата на Ценов, че българите са обитавали Тракия и Илирия преди Аспарух? Сега нека се спрем на един факт, който има голямо значение.

12. ДУНАВСКИТЕ ХУНИ И БЪЛГАРИ

Новото, което още моята първа работа донесе за онези, които се занимават с българска история, беше, че аз посочих, че българите са хуни. Както сме изложили в нашата книга „Кроватова България и покръстването на българите“, Младенов и Златарски ме направиха на пух и прах, защото бях счел българите за хуни.

В следващата, 1908 г. аз написах друга работа, в която сравних разказите на Малала (VI в.) и Теофан (+ 817 г.) за делата на българите и хуните в Мизия и Тракия в 531 г., от което ясно се видя, че Теофан буквално е преписал Малала, с тази разлика само, че там, където Малала пише хуни, Теофан пише българи. Това се видя и когато се сравни Прокопий (VI в.) с Йордан (VI в.). Там, където Прокопий пишеше хуни, Йордан пише българи. А понеже Теофан е източникът, от който черпим сведения за основаването на българската държава, следва, че неговите българи не са нищо друго, освен хуните на Малала и Прокопий.

Това обстоятелство накара Иречек да признае, че българите са хуни. Същото направиха и Нидерле, Златарски и Младенов. Понеже двата воюващи лагера признаха, че българите са хуни, не оставаше нищо друго, освен хунската история да се счита за българска история. Хуните се споменават още от Птоломей (II в.) в Дакия. Атиловата държава, която на запад опираше до германците, трябваше да се счита за българска държава, и то не само по логически, но и по фактически съображения, защото най-младият Атилов син Ирник се споменава в списъка на българските князе като български княз. Приск разказва, че когато бил на обяд при Атила, Ирник бил още дете. Атила много го обичал, той бил любимият му син, и затова го държал все около себе си. Гадатели били предсказали на Атила, че само Ирник ще продължи рода му. Понеже този продължител на Атиловия род е бил български княз, следва, че българската държава е основана от Атиловия род. Тъй като според списъка на българските князе Ирник произлизал от рода Дуло, от който произлиза и Есперих или Аспарик (Аспарух), както и други български князе, явно се вижда, че Атиловият род е основал

българската държава. И тук ние нямаме работа само с логически извод, а с факти, защото Атиловите хуни след края на V в. започнаха да се наричат българи. Дотогава онези, които граничеха с Панония, се казваха хуни, след това започнаха да се казват българи. Когато през 488 г. Теодорих Теодомиров дойде в Панония, той удари тук върху българи, а трябваше да удари върху хуни, защото дотогава тези панонски жители се казваха хуни. Българите трябваше да се разбият в 504/505 г., за да завземе Теодорих Симриум, столицата на Долна Панония. Когато лангобардите по времето на император Юстиниан (около 560 г.) дойдоха в Панония, те удариха тук върху българи. Когато заминаха за Италия, те отведоха със себе си и българи. В 598 г. Византийците трябваше да разбият българите, за да завземат Белград. Във Фредегаровата хроника се казва, че през 631/632 г. (т.е. преди Аспарух) в държавата на абарите в Панония за престолонаследия се скарали един българин и един абарин; съседните с абарите в Горна Панония хуни са наречени сега българи. Крум разби абарите, тъй че границите на българската държава опряха до онези на франкската държава. Българите граничеха с франките и по времето на Омуртаг, Борис и пр. Атиловите хуни се нарекоха впрочем българи. Затова историята на тези хуни е българска история; тяхната държава трябва да се счита за българска държава. Каква е тази българска наука, която казва, че българската държава е основана от хуни, но не казва, че историята на хуните е българска история?

Който е признал, че българите са хуни, той е признал, че и Долна Панония, Дакия и Горна Мизия, отечеството на хуните, са били български земи, което се доказва и от имената Пеща, Черна и др., които са български думи.

Това е следствието от признанието, че българите са хуни. Този преврат предизвика Ценов с доказателството си, че българите са хуни. Златарски призна, че българите са хуни, но несъзнателно, както всички правят, когато механично приемат чужди мисли. Когато той разбра, че от доказателството, че българите са хуни, следва, че българите са били голям народ, който от старо време е населявал Долна Панония, Дакия до Днепър и Горна Мизия, което опровергава неговата теза, че са били малка късно дошла ордица, завладяла само земята между Дунав и Балкана; тогава, за да защити тезата си, че българи са само жителите

между Дунав и Балкана, той и неговите ученици го удариха на отричане. Те започнаха да отричат не само историята, но и себе си.

Българската държава е основана от хуна Аспарух, казват те, но хуните до Аспарух били живели някъде в Азия и били доведени до Дунав едва от Аспарух! А доказателството за това?

Не е имало значи хуни край Дунав преди Аспарух! Атиловата държава не се е намирала край Дунав! Кроват не е отраснал в Цариград; не е действал в Дакия, Тракия и Илирия! За хуни преди Аспарух в Дакия, Панония и Мизия говорили само шовинисти! Просто невероятно, че хора, които се числят към интелегентната класа, си позволяват да отричат исторически истини само от инат.

13. ПРОКОПИЕВИЯТ КАВКАЗ И ПРОКОПИЕВИТЕ ХУНИ

Хуните били живели в Азия, защото Прокопий пише, че са живели покрай Кавказката планина. Там се била намирала и Кроватовата държава. Кроватовите хуни били изпъдени от турците от Туркестан (а не от турките или тауриките от Панония) и се били спрели край Кавказката планина. Оттук хуногундурът Аспарух, третият Кроватов син, бил избягал на едно от островчетата в устието на Дунав и оттам покорил в Долна Мизия славяни и основал българска държава. Тъй Златарски и неговите ученици разправят, че събитията, които са станали в Панония, били станали в Азия! Тауриските, или турките (стар норишки народ), които покориха или пък се съюзиха срещу Византия с хуните или българите в Долна Панония, Дакия и Мизия, чак до Черно море, били направили това в Туркестан, в Азия! Оттам бил избягал от абари и козари хуногундурът Аспарух с една ордица в Мизия, за да основе българска държава! А че абарите тогава са живели в Панония, че Мизия, където бил пристигнал този „туранец“ в 679 г., още от четвърти век се е казвала България, това Златарски, Ников и Мутафчиев премълчават. Всичко това добре, само че Прокопиевият Кавказ, по който са живели хуните в едно правреме, не се е намирал в Азия, а в Тракия и Илирия. Прокопий пише за това:

„От подножията на Кавказката планина едни са обърнати към север и запад и се простират през земята на илирийците и тракийците, други са обърнати към изток и юг и стигат до проходите, в които живеят хуните, и водят към земята на персите и ромеите (гърците), от които единият се казва Тцур (Чорлу)“. (Procop. Vg. IV, 3, 3).

Кавказката планина, покрай която са живели хуните, се е намирала в земята на илирийците и тракийците; била е значи тракоилирийска планина. Живеещите покрай тази планина хуни са впрочем според Прокопий тракийци, а не азиатци. С това пада единственият коз, че хуните били късно дошли азиатци.

Че Прокопий е наричал старите тракийци хуни, се вижда и от факта, че той казва, че кимериите, които живееха в Тракия до Босфора,

се казвали по негово време хуни.

14. ИЗТОЧНИЦИТЕ НА ПРОКОПИЙ. ТЕОФАНОВИТЕ БЪЛГАРИ

Прокопий не е единственият, който казва, че Кавказката планина е тракоилирийска планина. Това са казали преди него други много по-стари писатели, например Страбон. Според Аполодор измъчваната от стършела крава Йо побягнала (в едно правреме) от крайбрежието на Йонийско море през Илирия за Хемус (Стара планина), завила оттам към югоизток, преминала през земята на скитите и кимериите, а след това през Тракийския провлак — в Азия, който поради това преминаване се нарекъл Бос-пор (волски път или волски бърф).

Есхил пък, който е по-стар от Херодот, пише, че Прометей бил казал на Йо да мине по Кавказката планина, от която извира р. Хибриста (Ибър, Марица, защото Марица се нарича и днес в началото си Ибър), и да се отпрати за Кимерийския нос (днес Галата, част от Цариград). Него като напусне, да мине през Меотидския канал за Азия. Нейният път (през провлака) щял после да се нарича Бос-пор.

Есхил е означил като Кавказка планина Рила, защото от нея извира Ибър. Между Рила и Азия се е намирал провлакът, през който Йо преминала от Европа в Азия. Днешната Кавказка планина не е била преминала Йо, за да отиде в Азия, защото тя се намира в Азия и защото Босфорът се намира на изток от Рила, а не на изток от днешната Кавказка планина. Освен това пътят от Йонийско море за Босфора и Азия не минава през днешния Кавказ, който е в Азия. Есхилевите кимерии са живели впрочем между Рила и Босфора. Планинската верига в Илирия и Тракия, която свършва с Рила планина, е нарекъл Прокопий Кавказка планина, като е казал, че тази планина се е простирала през Илирия и Тракия. Есхилевите кимерии, които живееха югоизточно от тази Кавказка планина, Прокопий е нарекъл хуни. На едно място той пише:

„В старо време хуните се наричаха кимерии“ (Bg. IV, 5). А на друго място (Bg. IV, 4, 7–9):

„Онези, които в старо време се казваха кимерии, сега се казват утигури (уногури или уногундури, които основаха българската

държава), на север от които живееха антите“. Понеже антите (славянски народ) живееха на север от Дунав, утигурите са живели на юг от Дунав или най-малко покрай Дунав. От двата факта: че праотечеството на хуните се е намирало покрай тракоилирийския Кавказ и че хуните са кимерии, стар тракийски народ, явно се вижда, че Прокопиевите хуни са стари тракоилирийци. Че Прокопий и неговите съвременници: Йордан, Созомен и др., са наричали Есхилевите и Херодотовите кимерии хуни, се вижда и от следното:

Според Есхил Йо минала от земята на скитите в земята на кимериите и оттам през Босфора в Азия.

Херодот пък пише, че скитническите скити, нападнали кимериите и оттам преминали в Азия. Прокопий и другите предават същата история, само че са разместили имената. Вместо: скитите нападнали кимериите, те казват, че кимериите или хуните, водени от Йо, преминали през Меотис и нападнали скитите или готите. (Sozom., Histor. Eccl. VI, 37; Procop. Vg. IV, 5, 4–11).

Меотис, покрай която са живели кимериите или хуните и готите, се е намирала според Прокопий там, където морето от Византия нататък е текло във вид на река, т.е. до Босфора. Теофан пък, който нарича Малаловите и Прокопиевите кимерии-хуни българи, означава праселищата на кимериите-хуните като Стара България. Той пише, че откъм Меотис, на края на Черно море, т.е. при Византия, морето текло във вид на река през земята на Босфора и Кимерия.

Там се е намирала Стара България, пише Теофан. Стара България се е намирала впрочем на края на Черно море до Босфора, т.е., където живеела кимериите според Херодот, Прокопий и др. Теофановите българи са стари тракийци. Също такива са българите и според Йордан. Той на едно място пише, че хунугурите, които основаха модерната българска държава, най-напред, преди Троянската война, са живели покрай Меотидското блато (покрай което живеела кимериите), след това в Мизия, Тракия и Дакия; по-късно (в историческо време) се споменават в Скития покрай Понтийско (Черно) море.

Хунугурите, които основаха българската държава и които Йордан на друго място означава като българско племе, са стар тракийски народ, който в историческо време е живял на север от Дунав.

А като българи Йордан означава живеещите на юг от Дунав Прокопиеви хуни (виж „Кроватова България и покръстването на българите“, гл. II и III). Поради това Равенският космограф пише, че Йордан е казал, че в Долна Мизия, Тракия и Македония живеят само българи. Понеже Теофан и Никифор пишат, че Кроват бил основал българската държава, като е съединил хуногундурите с българите, излиза, че в случая са били съединени дакийците с тракоилирийците.

Понеже, както споменахме, за българи се счита в историята онзи народ, който Теофан е означил като такъв, тогава, проследим ли изворите на Теофан, ние виждаме, че той е означавал като българи хуните на Прокопий и Малала и българите на Йордан. Тези пък са означавали като хуни и готи кимериите и скитите на Есхил и Херодот. Така идваме до началото, че българите са стари тракоилирийци. Затова Йероним писа: Мизия, или България.

15. ОБЕКТИВНОСТТА НА ПРОФ. П. МУТАФЧИЕВ

Тъй като основата на този въпрос се намира в свидетелството на Прокопий, че Кавказката планина, на югоизток от която са живели хуните, се е намирала в Тракия и Илирия, проф. Мутафчиев, за да осуети истината, решил да изопачи това свидетелство.

Макар че аз съм предал Прокопиевото свидетелство и на гръцки, Мутафчиев на стр. 153 го предава тъй: „Кавказ, на север от който Прокопий поставя обиталищата на хуните, според Ценов не е сегашната планина между Каспийско и Черно море, но се е «простираше през Илирия и Тракия». (Сравни с цитата на Прокопий, Вг. IV, 3, 3, погоре — б.а.). Значи, според Прокопий хуните са живели между Каспийско и Черно море на север от Кавказката планина, а Ценов от само себе си пише, че Кавказката планина се простираше през Илирия и Тракия, югоизточно от която били живели хуните“.

Очевидно изопачаване на факта, за да се защити тезата, че до Аспарух хуните са живеели между Каспийско и Черно море, на север от Кавказката планина, когато Прокопий казва, че Кавказката планина се е простираше през Илирия и Тракия и че хуните са живели югоизточно от тази тракоилирийска планина и южно от славянските анти, които живееха на север от Дунав. Понеже с това се оборва тезата на Златарски и Мутафчиев, че хуните са късно дошъл азиатски народ, Мутафчиев благоволил да изопачи Прокопиевото свидетелство по посочения начин. Пак със същата цел Мутафчиев изопачи истината, че турките, които живееха в Горна Панония, били азиатски турци.

Скача скачко да скача. Когато децата играят на кукумиш, те си затварят очите и си мислят, че понеже не виждат хората, и хората не ги виждат. Това е направил и Мутафчиев. Като не е могъл да обори горния факт, решил е да го изопачи, без да е помислил, че това изопачаване всеки може да го види. С това той доказва, че тезата, че Кубратовата държава се е намирала в Азия и че хуните, които са образували българската държава, са били доведени едва от Аспарух в 679 г., не почива на науката. Опрян на тази фалшивост, той обижда и злепоставя Ценов по следния начин:

„Всички тези отделни^[6] примери, пише той, ни дават само твърде недостатъчна представа за това, което Ценов е забъркал^[7] в своята история. Някога (и той смята за необходимо сам да съобщи това на своите читатели в *Abstammung der Bulgaren*. S. 48) Иречек бе го нарекъл «studierten Querkopf»^[8].

След този негов труд излишно е да се пита дали тази характеристика важи и днес. Както изглежда, Ценов работи с убеждението, че със своята превратна наука служи на своя народ. Нему му липсва способността да разбере колко лоша е тази услуга.“

Добре, но опровергават ли тези обиди фактите, че Прокопиевите хуни са стари тракоилирийци; че Прокопиевият Кавказ е тракоилирийска планина; че хуните са стари християни; че българите са населявали под името българи Тракия и Илирия преди Аспарух и преди мнимото нахлуване на славяните, и пр., и пр.? Не! Мутафчиев доказва с това, че е способен да обижда и zlepоставя хората, които заслужават похвала, но че не е способен да защити становището, на което стои. Той в 1936 г., когато писа горния отзыв, бе рецензент за работите на Ценов, който се бе кандидатираше да заеме катедрата на В. Златарски. Нему е било поверено да изложи обективно съдържанието на един труд. Той не е направил това, а с разни измислици е zlepоставил кандидата и с това го е лишил от правото, което му е принадлежало.

---

[1] Querkopf (нем.) — инат, твърдоглавец; чудака. — Б.р. ↑

[2] Говори се за периода на 30-те години. — Б.р. ↑

[3] Първата световна война. — Б.р. ↑

[4] Автохтони (гр.) — коренни жители на дадена страна или място. — Б.р. ↑

[5] Тъкмо когато пишех тези редове, дойде при мене един кадет от Военното училище. Питам го: „Учите ли българска история?“ „Да, нашият учител по българска история е много добър учител“. „Какви са българите според вашия учител?“ „Българите са турански народ, сходни с аварите“. Учителят като човек може да е много добър, само че не е обективен. Тук нека споменем и следното: Ценов изтъкна най-напред, че българите са сродни с аварите, поради което Златарски оспори неговата научност. В своята „Оценка за съчинението за хабилизация на д-р Ганчо Ценов“, стр. 3, Златарски, за да докаже

ненаучността на Ценов, посочи, че последният твърдял: „Българите не са нищо друго, освен стари дунавски келтоскити, у които продължава историята на готи, хуни, авари“ (стр. 3). Това сродство Златарски счете за очевидна неистина. След това той прие, че българите са сродни с абарите или турките, но, за да защити тезата си, че българите са азиатски туранци, каза, че тези събития били станали в Азия, което, както посочихме, не е вярно. Добрият учител на моя кадет, вместо да обясни на учениците си, че сродствата на българите с абарите и норишките турки бяха посочени най-напред от Ценов, което се прие и от Златарски, той разправял, че българите били сродни с абарите и туранците, или че българите не били крайдунавски жители, а азиатски туранци. — Б.а. ↑

[6] Изопачени от Мутафчиев. — Б.а. ↑

[7] А не за способността на Мутафчиев да изопачава. — Б.а. ↑

[8] Иречек не бе го нарекъл тъй, защото той прие тезата му, че българите са хуни. Ценов притежава любезни писма от Иречек. Иречек само е разказвал на своя приятел Ягич, а не публично, онова, което е чул от българите. Тъй че този епитет има български произход. Мутафчиев и тук не казва истината. — Б.а. ↑

ГЛАВА II

ИСТОРИЯТА НА „QUERKORP“

16. БЪЛГАРСКАТА ПОДКРЕПА

Още първата моя книга (1907 г.) със своята теза, че българите са населявали преди Аспарух и Тракия, и Македония, обърна внимание на интересуващите се. Обаче моите съотечественици, вместо да ме подпомогнат, се спуснаха да ме компрометират.

Печатът на моята книга не бе изсъхнал, и Ст. Младенов побърза да ме характеризира в Ягичовия „Archiv für slavische Philologie“ (Bd. 29) 1907 г., като неразбран шовинист, който въз основа на етимологии (а не на факти) твърдял, че българите били хуни и стари поселници на днешното си отечество.

Чуждите учени не били в състояние сами да разберат дали има някаква стойност онова, което аз бях написал, та Младенов счел за нужно да ги осветли, да не би да се заблудят. Българската преса му се виждаше недостатъчна да постигне целта си. Въпреки това съответните кръгове се занимаха с моята работа повече, отколкото се предполагаше. Един виенски професор по времето на Иречек ми каза, че те с него много, много пъти са говорили за мене. Резултатът от това за мене бе, че Иречек и Нидерле приеха моята теза, че българите са хуни, а не чуди, както те твърдяха по-рано. Това се мъчеше Младенов да осуети, но не успя. Същият този виенски професор ми каза как му било разправяно, че аз съм бил писал в моята книга за Австрия, която била спъвала нашето културно развитие и че на нея се било дължало, че ние още нямаме истинска история. А това никъде не бях го писал, пък нямах и причина да го пиша. От казаното се разбира колко са били разклатени становищата на някои господа, та са прибягнали до клевети, за да ме компрометират пред германския научен свят.

После разбрах, че най-недоволен от мене бил Ягич, което не подозирах, защото аз с нищо не го засягах. Пък най-сетне, ако съм казал нещо погрешно, да го поправи. Ако мисли, че казаното от мене е толкова несъстоятелно, няма нужда да обръща внимание на него. Обаче той обърна голямо внимание на писаното от мене. Около Балканската война един генералщабен полковник ми каза, че Ягич

питал своите приятели тук, между които и Иван Шишманов, на каква възраст съм и имам ли средства.

На мене ми направи особено впечатление този интерес на Ягич, но едва после разбрах неговото значение. Като стар книжовник, Ягич знаеше много добре, че за да се прокара една такава идея, каквато застъпвам аз, се изискват енергия и средства. Дали директно, или индиректно, не зная, обаче това запитване обърна вниманието на българите да бият Ценов по кесията. Вземи му хляба, па ще видим дали ще пише книги да сърди хората. Българинът чувства голямо удоволствие, когато му се удаде случай да унищожи друг българин. Би трябвало много да се разпростра, ако бих искал подробно да изложа тази история. Ще кажа само, че по онова време бях военен чиновник. В започващата тогава Балканска война бях назначен в щаба на една от действащите армии и пратен там по изричната заповед на началника на щаба на действащата армия. Началникът на армията, в която служех, ми суспендира заплатата. Когато щабът на действащата армия го запита защо прави това, той отговори: „Г-н Ценов е патриот, той ще се срамува да получава заплата“. Значи командващият армията и всички, които получаваха заплата, не били патриоти. Който е патриот, не трябва да яде. Законите и по-високото началство ми дадоха правото, но аз пак нищо не получих. Тук моят патриотизъм ме глоби с една сума от 6000 златни лева. Пак под предлог, че съм патриот, не ми се плати друга една служба от пет месеца. След като бях изсмукан и доведен до просешка тояга, бях уволнен по болест! Така млада България подкрепя науката.

17. НЕДОВОЛСТВОТО НА ЯГИЧ

а) Народността и езикът на св. Климент Охридски.

Най-сетне и Ягич сам грабна перото против мене. Аз бях обнародвал една книжка „Кой е Климент Охридски?“. Понеже дотогава се твърдеше, че Климент е словенин и че той е донесъл в Охрид или в България преведеното от Кирил и Методий на словенски евангелие, с което се доказваше, че славянската книжнина не е излязла от България, а е дадена на българите от гърци и словени, аз посочих Малкото житие на св. Климент, в което се казва, че Климент произхожда от европейските мизи, които мнозинството нарича българи. Бил е значи българин, а не словенин и заради това неговият език трябва да се нарича български, а не словенски език. За да засиля и обясня по-добре същата теза, аз посочих, че Македония, Тракия и Мизия са били населявани от българи преди Аспарух, пък и преди мнимото нахлуване на славяните. Но най-важното, което се посочи, бе, че това Климентово житие има връзка с Легендата за св. Димитър Солунски.

В тази легенда се казва, че абарите били завзели почти целия Илирик, а именно, както двете Панонии, тъй и двете Дакии: Дардания, Мизия, Превала, Родоп, както и други провинции заедно с Тракия до Голямата стена при Византия. Българите обаче, предводителствани от Кувер, се вдигат против абарите, прогонват ги, преминават Дунав и заемат споменатите провинции. Това е станало около 630 г.

В малко по-друга форма се повтаря това и в Малкото житие на св. Климент. Там се казва:

Българите са европейски мизи. Те преминали с големи сили Дунав и наследили съседните земи: Панония и Далмация, Тракия и Илирик, както и голяма част от Македония и Тесалия. По времето на Кувер, или Куврат, българите са владеели значи и Тесалия до Йонийско море.

Смисълът на същото е повторен и в Солунската легенда, както вече посочихме.

Съпоставим ли тези легенди, ние виждаме, че българите, от които е произлязъл Климент, са били християни около 630 г., или че са

стари християни, и че македонските мизи се казвали българи, преди сърбите да се появят в историята. Понеже Климент произлизаше от тези българи, той е българин и затова неговото писмо трябва да се счита за българско писмо.

18. ЕЗИКЪТ НА СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ БИЛ СЛОВЕНСКИ, А НЕ БЪЛГАРСКИ

Ягич, който считаше македонците за славяни, а не за българи и в своето съчинение „Как е настанал църковнославянският език“ настойчиво повтаряше, че св. св. Кирил и Методий били превели Св. писание на словенски и пак словенски, остана изненадан от моите доказателства, че св. Климент, създателят на старобългарската литература, е българин, както и че македонците са били преди него българи. Понеже в Пространното житие на св. Климент на някои места е казано, че Кирил и Методий са превели Св. писание на български или словенски, Ягич каза да не се обръщало внимание на българите. Не е съвсем ясно кои е означил той като българи. Днешните българи сигурно не, защото преди мене едва ли някой българин му противоречеше в това отношение. Като българи той тук означаваше авторите на Малкото и на Пространното житие на св. Климент, Солунската легенда и др., в които се казва, че Св. писание е преведено на български. Че патриарх Фотий, Анастасий Библиотекар, папа Николай и др., също така означаваха македонците като българи, това Ягич или не знаеше, или, ако го знаеше, не му обръщаше внимание. Ягич се опираше на някои панонски легенди, в които се казва, че Св. писание е преведено на словенски. За него беше меродавно само онова, което се казваше в панонските легенди. Той не бе проучил произхода на тези легенди, пък не можеше и да направи това, защото за него се изискваха и исторически познания, които той, както се вижда, не е притежавал. Той даже не знаеше или пък не искаше да знае, че още Константин Порфирогенет — първият, който спомена сърбите и хърватите в историята, пишеше, че преди появяването на сърбите и хърватите в историята, България се е намирала под римска власт, от което се разбира, че тогава Македония се е казвала България. Ако панонската славистика бе споменала само този факт, щеше да се пощади много братска кръв и отношенията между южнославянските племена щяха да бъдат съвсем други.

19. СКЛАВЕНИ. ГЕТИ. ХУНИ. БЪЛГАРИ

Съпоставим ли обаче разните легенди, ние намираме, че те имат известна сходност и зависят една от друга; че панонските легенди са по-късни компилации. Върху това не можем да се простираме тук, обаче за обща ориентировка нека изложим следното.

Хуните населяваха днешно Маджарско и Влашко от Горна Панония до река Днепър. Наименованието хуни започна да изчезва към края на V в. Вместо хуни дакийските поселници от средата на VI в. Започнаха да се казват предимно склавени. Според Йордан склавените населявали земята от Мурзайнското езеро (на долното течение на река Драва) до Днепър, т.е. същата земя, която се считаше досега населена от хуни.

Теофилакт Симоката наричаше тези славяни гети, т.е. ги считаше за старо дакийско население. Според живеещия през IV в. Йероним (Part. 1–23, 951) гетите се състояли от седем племена, а Симоката (VII, 7, 8) пише, че абарският предводител, който бе покорил тук славяните, писал до император Маврикий, че е покорил седем племена. Дакийските гети са наречени впрочем славяни. Йордан пък не прави разлика между хуни и славяни. Хуногурите, или хуногундурите, другарите на савирите, или северите, живееха според него на север от Дунав, т.е. там, където живееха славяните.

Също и Теофан и Никифор считаха славяни и хуни, или хуногундури, за едно и също, защото те веднъж пишат, че хуногундури и българи се били съюзили, а друг път, че славяни и българи се съюзили. Вместо названието хуни, те употребяваха названието склавени.

Йордан пише, че българите се делили на два главни дяла: на българи и хунугури и савири. Теофан нарича хунугури хуногундури, а савирите — севери и пише, че българската държава е образувана от хуногундури и севери, които той означава сега като славяни. Гетите, хуните или славяните според по-старите автори се били състояли от седем племена, а Теофан и Никифор пишат, че българската държава е била основана от седем славянски племена. Впрочем, Теофан нарече

седемте гетски племена веднъж хуногундури, а друг път славяни. Основателите на българската държава са стари крайдунавски жители. Тези седем славянски племена получили общото име българи. Ако езикът, на който е било преведено Св. писание, се казвал ту български, ту словенски, то е, защото хуногундурите се казваха ту българи, ту словени, а не защото този език е бил езикът на горнопанонците, които в старо време не са се казвали склавени (славяни). Това едно, но тук има и нещо друго, което е по-важно.

Каже ли се, че Св. писание е било преведено на словенски, мислил се е Улфиловият превод, защото Улфила изнамери писмена и преведе Св. писание за гетите покрай Дунав, които след VI в. Се нарекоха славяни и образуваха българската държава.

Филосторгий, който е живял през IV в., пише (II, 5), че Улфила изнамерил писмена и превел Св. писание за християните в Гетия, с изключение на книгите за царете, защото гетите били войнствен народ, та той не искал да се засият военните им страсти, ако би превел и тези книги.

Същите гети св. Йероним (IV в.) нарича хуни и пише, че хуните (покрай Дунав) учили псалтира.

Император Константин Велики съградил укрепените места (градища) в Мизия: Силистра, Преслав, Плиска и Констанца, за тези скити или гети, които по Улфилово време са се казвали и готи.

Прокопий и други негови съвременници делеяха скитите на хуни и готи, а Теофан и Никифор — на хуни и българи; наричаха впрочем готите българи, от което излиза, че Улфила е бил превел Св. писание за българи и че Константин Велики за българи е бил построил горните градове^[1].

Седалището на Улфила се е намирало в Никопол (Никюп) на р. Янтра под Търново. За поселниците на Долна Мизия Улфила е бил превел Св. писание. Той го е превел и за гетите или хуните отвъд Дунав, защото св. Йероним пише, че хуните по негово време учили псалтира.

Улфиловият ученик Авксентий, който е бил владика в Силистра, пише, че Улфила бил диктувал, а те, учениците му, преписвали. Това е станало между 333–339 г. Йордан пък (VI в.) пише, че около 376 г. Хуните нападнали съседите си весеготи (бесеготи, бесите) отвъд Дунав. Весеготите, като не могли да устоят на хунския удар, помолили

император Валенс да ги приеме в Източната римска империя и да им даде в Тракия земя за обработване. И за да му докажат, че ще му бъдат послушни, те му обещаваха да станат християни, ако той би им дал учители, които да знаят техния език.

Християните, които знаели езика на весеготите и които им дадоха учители, са били Улфиловите готи или българи.

20. ПАНОНСКАТА ЛЕГЕНДА, ИЛИ МЕТОДИЕВОТО ЖИТИЕ

В нашата книга „Кривата България и покръстването на българите“ сме посочили, че в панонското Кирилово житие са приписани на Ростислав Панонски действия, които са били извършени от българския цар Михаил в България, или че български работи са отбелязани като словенски работи. Същото е и с Панонската легенда, или Методиевото житие, на което се опира Ягич. В това житие се казва, че словенските князе Ростислав и Светополк изпратили хора до кесаря Михаил и му казали, че при словените идвали разни учители, които ги учили различно. Понеже словените били прости хора, те помолили кесаря Михаил да им изпрати човек, който да ги научи на истината. Михаил им изпратил философа Константин и брат му Методий, които според Ягич били превели Св. писание за словените в Панония. А че този кесар Михаил е бил българският цар Михаил, няма значение. Тук няма да разказваме тази история, ще кажем само, че и същата легенда приписва на панонците неща, които са извършени от българи.

В четвърти век весеготите помолиха Валенс да им прати учители, които знаят техния език, т.е. не гърци или латинци, които те не разбирали. Това в Панонската легенда се приписва на панонските князе Ростислав и Светополк: те помолили Михаил да им изпрати учители, които да знаят техния език, защото не разбирали гръцките, латинските и немските проповедници.

Улфила преведе Св. писание без книгите за Царете или Макавеите. Той диктувал на учениците си, а те преписвали, а в Методиевото панонско житие (§XV) се казва за Методий: „Той, като поставил от своите ученици два попа скорописци, преведе всички книги подпълно с изключение на Макавеите (царете)“.

На Методий се приписва онова, което бе направил Улфила.

За да стане всичко това по-ясно, нека обърнем внимание на следното:

Константин умря в 869 г. в Рим, а Методий бе назначен от папата в 870 г. (след смъртта на Константин) за панонски епископ. Вземе ли се твърдението на Методиевото житие за вярно, че епископ Методий бил превел Св. писание в Панония за панонските словени, тогава трябва да се каже, че Св. писание не е било преведено от Константин, а е било преведено от Методий след смъртта на Константин, което противоречи на самата Панонска легенда, според която папа Николай бил благословил в 866/867 г. превода на Константин. Каже ли се, че Методий е бил превел Св. писание в Панония, трябва да се разбира, че папата е бил назначил Методий за панонски владика, за да преведе Св. писание на словенски за панонците, когато папата беше против славянската служба в Панония. Тъй като панонските славяни бяха християни преди Константин и Методий, кой ги покръсти? Гърци ли, латинци ли? Не, защото това от никого не се свидетелства. Тях ги покръстиха българите на Улфила, защото това се вижда от най-старите автори. Съпоставим ли тези легенди, ние виждаме, че според Методиевото житие Св. писание е било преведено преди Константин и Методий, и то на езика на онези славяни (хуни-българи), които образуваха българската държава. Затова архиепископ Теофилакт пишеше: език български, или словенски.

Константин изнамери други писмена — кирилицата, за македонските българи. Като българи в случая са се означавали македонските българи, а не дунавските.

21. „QUERKOPF“. РАДОСТТА НА „УЧЕНА“ БЪЛГАРИЯ

Всичко това не бе известно на Ягич. Той изхождаше от предположението, че българите са турци, които са живеели между Дунав и Балкана, а македонците са славяни, които по времето на св. св. Константин и Методий още не били „покорени“ от турските българи, когато тъкмо обратното бе факт. Тъй например Теофан пише, че след смъртта на Константин Погонат император станал синът му Юстиниан II. Той през 685 г. (по времето на Аспарух) потеглил на война против Славиния и България. Отблъснал излезлите му насреща българи и стигнал до Солун, където бил разбит от българите. Тук Теофан е нарекъл Тракия Славиния, а Македония — България. В Солунската легенда се казва, че Кирил бил изнамерил писмена за славяните, които се казват българи. Славяни са били всички, но македонците се казвали българи. Всички тези и още много други, посочени от мен данни, че македонците са се наричали българи не само преди Аспарух, но и преди мнимото нахлуване на славяните, поставиха Ягич в недоумение. Той изгуби ума и дума и се нахвърли върху мен по един нечуван начин. Понеже почти всички български слависти по онова време бяха минали през неговия модел и разпространяваха неговите идеи, той се учудил, че един българин си е позволил да обърне внимание върху неприятни нему истини, и намислил да го унищожи. Най-напред рекъл да узнае кой е този българин. От българи и други той научил, че Ценов е някакъв си германски доктор по философия; значи нещо недобро. След това, както споменахме по-горе, той се обърнал към своите приятели в София да узнае на каква възраст съм и имам ли средства. Най-сетне той научил, че българите ме наричали „Querkopf“. Всички тези сведения той обнародва в списанието си „Archiv für slavische Philologie“, Bd. 36, 1916, 514–515.

Аз значи бях станал толкова известен, че хората почнаха да пишат моята биография. Ягич, разбира се, пишеше моята биография, за да ме злепостави. Какво общо имаха тези епитети с науката? Опровергават ли те данните, които аз бях посочил? Не! Ягич приказваше общи думи и не оспори нито един от посочените факти.

Щом аз нищо свястно не бях казал, защо се занимава с мен? Лично аз не го бях засегнал. Той написа обидите си срещу мен, вижда се, за да докаже, че е от славянски род, защото само един славянин може да постъпи тъй спрямо друг славянин. За да се разберат подбудителните причини на тази обида, трябва да споменем, че той я предприе в 1916 г., когато се водеше война за Македония, да не би хората да ми повярват, че Македония е българска земя.

„Учена“ България много се зарадва, когато чу, че епитетът, който тя бе дала на своя съотечественик, се повтаря публично от Ягич. По лицето на господата сияеше радост. Те не се радваха от доказателството на Ценов, че Тракия и Македония, за които българският народ сега се жертваше, са били български преди Аспарух, а се радваха, че Ягич, като не може да оспори тези данни на Ценов, го е обсипал с епитети. С това „учена“ България стоеше на страната на противниците на България. Мутафчиев, когото провидението изпратило да се бори с българските „шовинисти“, повтаря тази обида и за да я засили, пише, че Иречек ме бил нарекъл тъй.

---

[1] Българската „научност“ посочва, че тези грандиозни постройки били извършени от една полудива, мръсна, гола и боса монголска ордица. — Б.а. ↑

ГЛАВА III

НАУКА ИЛИ ПОЛИТИКА

22. ПОЛИТИЧЕСКИ СЪОБРАЖЕНИЯ

Господата Ников и Мутафчиев са недоволни от Ценов не толкова, защото онова, което той изнася, е невярно, а защото той със своите писания способствал да дискредитира България пред чуждия свят и с това нанасял голяма бея на страната. Политически причини ги карат впрочем да постъпят тъй с Ценов. Значи, ако Ягич и други бъдат гуцери против Ценов, то не било, защото Ценов е разклатил тяхното становище, а защото с доказателствата си, че Тракия и Македония са били български преди Аспарух, че Св. писание е преведено на български и пр., принасял вреда на България!

А господата Ников и Мутафчиев, които защитават „истината“, че българите са само жителите между Дунав и Балкана, а Тракия и Македония, за които претендират други народи, не били български земи, правили това в полза на България! Добре! Понеже тезата на Ценов, че Тракия и Македония са български земи, принася вреда, а тезата на Ников и Мутафчиев, че истински българи били само жителите между Дунав и Балкана, принасяла полза, да видим кому се принася тази полза.

23. ЗАЩО ЗА БЪЛГАРИ СЕ СЧИТАТ САМО ЖИТЕЛИТЕ МЕЖДУ ДУНАВ И БАЛКАНА И КАКВА ПОЛЗА ПРИНЕСЕ ТОВА НА БЪЛГАРИТЕ?

Известно е, че Русия се стремеше да се доближи до Дарданелите. За постигане на тази цел русите се осланяха повече на православието, отколкото на славянството. За да се стигне до Цариград, трябва да се мине през България. Интересите на русите изискваха Тракия, която и трябваше за хинтерланд^[1], да бъде тяхна. На българите те можеха да отстъпят място само между Дунав и Балкана, където те и по място, и по численост не биха били в състояние да ѝ пречат.

Предвид на това по времето на църковната борба патриархът се съгласи по съвета на русите да позволи българска църква само на жителите между Дунав и Балкана. А понеже българите си извоюваха самостоятелна църква и извън тази област, патриаршията ги обяви за схизматици.

Русия се солидаризира с патриарха и не призна българската църква, ако и в тази църква да се служеше на същия език, на който се служеше и в руската.

С една дума, Русия не искаше да признае българската църква в Тракия и Македония, а с това не искаше да признае и българската народност в тези земи.

Малко преди Руско-турската война излязоха Църковна история от Голубински и Българска история от Иречек. Макар че още Дринов в 1872 г. каза, че ако българите са живеели още през V век като голям народ по средния Дунав и Панония, не може да се вярва, че те в края на VII век са били дошли в Мизия, при все това Голубински и Иречек застанаха на тази позиция и казаха, че българската държава била основана едва през 679 г. от третия Криватов син Аспарух между Дунав и Стара планина. Следователно българи били само жителите между Дунав и Балкана, както желаше Русия.

Обяви се война на Турция.

Русите се оказаха неподготвени. Те тръгнаха с недостатъчни сили и едва-едва се добраха до Сан Стефано и бяха слаби да защитят

заетата територия.

Когато техните противници, англичаните и австро-унгарците, видяха, че те са отслабнали и не са способни за сериозна съпротива, ги лишиха на Берлинския конгрес от голяма част от завоюваната земя.

Неприятелски разположени към Русия сили решиха да се създаде едно васално българско княжество само за жителите между Дунав и Стара планина, защото „науката“ и Русия считаха за българи само тези жители.

В България по онова време се вдигна плач до Бога, защото българите се надяваха за свобода на всички българи или най-малко на онези, които признаваха екзархията, когато споменатите сили си мислеха, че са били справедливи по отношение на българите, даже и по-справедливи, отколкото трябвало, защото те им придадоха и Софийски окръг, който не влизаше в Аспарухова България. Ако освен това се даде автономия и на Пловдивския санджак, то стана поради баташките кланета, от които се виждаше, че Южна България е населена с българи, които искаха независим живот.

От тези примери се вижда какво значение има познаването на историята за политиката на един народ и че онези, които поддържат това, че българи били само жителите между Дунав и Балкана, принасят полза на чужди държави и вреда на България.

Ако хората знаеха кои са българите, друга щеше да бъде съдбата на българското племе.

24. ЗАЩО СЕ РАЗПОКЪСА БЪЛГАРСКОТО ПЛЕМЕ НА БЕРЛИНСКИЯ КОНГРЕС?

То се разпокъса, защото западните сили по никакъв начин не искаха да допуснат велика Русия да стигне до Дарданелите и Егейско море.

То се разпокъса и затова, защото западните сили го считаха за мост, по който русите възнамерявали да стигнат до Дарданелите и Егейско море, което западните сили по никакъв начин не искаха да допуснат. Бояха се от това не само Австро-Унгария поради многото славяни, които тя владееше, но и Англия и Италия, които не искаха да допуснат руския флот в Средиземно море. Както е известно, италианският министър-председател Криспи бе първият, който издигна гласа си в полза на България след разрива между Русия и България. Ако Англия и други подкрепиха българите по времето на съединението на Южна със Северна България, то стана само защото русите направиха грешката да си изтеглят офицерите от България. Без тази грешка Съединението нямаше да стане, защото западните сили нямаше да позволят едно съединение под руски протекторат, а Русия беше слаба да се наложи.

25. ПОЛИТИКАТА НА РУСИТЕ И БЪЛГАРИТЕ

Всички тези факти ясно сочат каква политика се налагаше и на руси, и на българи. Българите трябваше да засилят националната си култура, русите трябваше да подпомогнат това и чрез национална България, която извънредно симпатизираше на Русия, да стигнат до проливите, за които мечтаеха. Това не разбраха нито руси, нито българи. Нито от българска, нито от руска страна не излязоха теоретици да обяснят какви да са отношенията между руси и българи, за да има полза и за двете страни. Българската народност не интересуваха русите. Те се интересуваха от българите само дотолкова, доколкото българите им служеха като средство за постигане на известни цели; не служат ли за това, не се интересуваха от тях; пък и не знаеха кои са българите. Понеже българите бяха живели столетия под робство, истинско робство, мислеха си, че те сами не могат да се управляват; затова, вместо да попаднат под властта на някой чужд народ, трябвало да се поставят под протектората на славянска и православна Русия, но понеже не всички българи бяха на това мнение, те се разделиха на две групи. Едната бе за самостоятелна България, другата за руско покровителство. Тези българи казваха: Русия не иска нашето подчинение, тя иска само да вървим с нея и да не дружим с нейните противници. В какво се състои тази самостоятелност тогава? Както и да е, това беше една политическа идея, върху която човек би могъл да се замисли. Ще кажем, че хората обичаха своята народност и си мислеха, че тази политика е най-добра за национална България. Добре, но за да стане сватба, се изисква и двамата да кажат: „да“. Когато само единият иска, а другият не иска, не може да стане сватба. Русия води война с Турция по-малко, за да не кажем никак, за славянството, отколкото за православието. И понеже българите не се считаха за православни, защото не искаха да се служи в църквите им на гръцки, Русия не признаваше тяхната църква, а с това тя не признаваше и българската народност на останалите под робство българи, които бяха под ведомството на българската екзархия. Нейните консули в Турция бяха първите, които започнаха да доказват, че

македонците не са българи. Нейната дипломация постави не българи за владци в епархии на Екзархията, които си имаха свои владци. С една дума, Русия бе против българската народност в Тракия и Македония.

От факта, че Русия искаше протекторат над свободното Българско княжество, а на останалите под турско робство българи не признаваше църквата и народността, явно се вижда как Русия си представяше бъдещето на българския народ. Тя не искаше една самостоятелна българска народност, а се стремеше, когато стигне до протоците, да приобщи чрез църквата живеещите извън пределите на България българи със своята народност. Русия не се грижеше за славянството, а за русизма, което беше нейно право. Затова онези българи, които поддържаха руските тенденции и поставяха руските интереси над българските, трябва да се означат като антинационалисти. Към тези българи спадаше и проф. В. Н. Златарски.

26. НАУКАТА НА В. ЗЛАТАРСКИ

а) Политическата тенденция на В. Златарски.

В. Златарски произлизаше от едно крайно русофилско семейство или от онзи дял на българския народ, който беше за поставяне на България под руски протекторат. Според биографията му от П. Ников, той е бил завършил средно и висше училище в Русия. В Петербург следвал по-големият му брат, вероятно емигрираният в Русия български артилерийски офицер Златарски. Той извикал там брат си Васил и го настанил да учи в Русия. Какъв български патриот бе този български офицер, може да се съди от това, че той бе от избягалите в Русия детронатори на българския княз Александър, за да се постави България под руски протекторат, който след амнистията не се завърна в България. От това може да се съди дали той бе възпитал по-малкия си брат Васил в любов към България, или в любов към Русия.

Така възпитаният Васил Златарски след завръщането си в България се зае да обоснове „научно“ тезата на Голубински и Шафарик, че българи били само жителите между Дунав и Стара планина. Интересното е, че тъкмо тогава „славянофилите“ в България какво не правеха да доказват, че българите не са славяни, а били турци, защото Златарски, който правеше това, беше подпредседател на Славянското общество в България. „Славянофилите“, които бяха всъщност русофили, не искаха да признаят, че българите са славяни, защото, ако се каже, че българите са славяни, ще трябва да се сметат за българи всички славяни на Балканския полуостров, които се казват българи. Това не беше в интерес на Русия, защото в такъв случай българската държава би трябвало да се простре до Егейско море, нещо, което пречеше на руските претенции за владение на брега на Егейско море. Русия искаше една България от неколкостотин хиляди души само между Дунав и Стара планина, защото само тази България не пречеше на нейните планове. В. Златарски се зае да обоснове „научно“ тази тенденция.

б) Основаването на българската държава.

Златарски започна да доказва, че Аспарух бил довел турски българи в Долна Мизия. А когато се пита защо тези турци говорят славянски, а не турски, отговаря се, че те се смесили тук със славяни и научили техния език. За да не се помисли, че е голословен, Златарски каза, че това били свидетелствали византийските хронографи Теофан и Никифор. Чета аз тези автори и намирам, че те не са писали подобно нещо и че Златарски в случая буквално е преписал Голубински и Шафарик, и че Теофан и Никифор пишат съвсем друго. Те веднъж разправят, че българската държава е основана от сдружавани на хуни или хуногундури и българи. Хунът Кроват или Куврат бил съединил хуни с българи и тъй основал българската държава. На друго място същите тези автори наричат хуните славяни и пишат, че българската държава била образувана от съюзяване на славяни и българи. Под славяни те разбираха в случая седемте гетски или хунски племена, които населяваха Дакия. Предвид на това Теофан и Никифор пишат, че след като бил разбит Константин Погонат, от седемте съседни и съюзни славянски племена северите (хунските савири) били взети от Верегавската (Берковската) клисура и били поставени на изток да пазят границата откъм гърците, а от другите седем славянски племена едни били поставени на запад против абарите в Панония, други на юг (против гърците). Йордановите хунгури и савири Теофан и Никифор са означили тук като славяни.

Както и да е, от Теофан и Никифор, които Златарски привежда за свидетели, се вижда, че българската държава е основана от славяни, защото славяните пазеха държавата от гърците и абарите. Там, където има завоевание, завоевателят пази завоюваната територия, а не поробеният. Тук пазители на държавата против неславянски народ бяха славяни, затова те са били господари в държавата. Онзи е господар, който разполага със силата. Тук със силата разполагаха славяните. Тези славяни се нарекоха българи, след като се съединиха с българите. Освен това българската държава се основа според Теофан и Никифор от седем славянски племена, а не само от едно, от азовците между Дунав и Балкана на изток от Искър, както учат Златарски и други. Тези славяни населяваха земята от Горна Панония до Днепър. Според Теофан и Никифор северите били поставени на изток да пазят границата. Този източен дял на българската граница е опирал до Цариград, защото Теофан (стр. 436) пише, че император Константин

Копроним в 764 г. Изпратил тайно хора в България да хванат Склавун, княза на северите. Щом станало това, Копроним нахлул в България и стигнал до Цика (Виза). Северите са били впрочем поставени в земята между Виза и Цариград, ако е трябвало да се обезвреди северският княз Склавун, за да може Копроним да стигне до Цика или Виза, тъй че България по времето на Аспарух е опирала до Цариград, а не само до Стара планина, както се казва от Златарски и др. Че България е опирала по онова време до Цариград, се разбира и от други места у Теофан. На стр. 358 той пише, че Константин Погонат обявил война на българите (водени от Аспарух) и заповядал на войската си да навлезе (от Азия) в Тракия. Тракия значи не се е намирала тогава под негова власт. След смъртта на Константин Погонат, пише Теофан (стр. 364), Юстиниан II, синът на Погонат, развалил сключения договор между българите и баща му и потеглил против Склавиния и България и стигнал до Солун, където българите го разбили. Земята впрочем между Цариград и Солун не е спадала по времето на Аспарух под властта на византийския император, защото той в този случай нямаше да воюва за нея, а под властта на съюзените склавини и българи, от които той искаше да я превземе. Понеже българите отблъснали от Солун византийците и ги прогонили от Тракия в Азия, кой тогава е населявал Солун и Тракия по времето на Аспарух? Българите. Тази земя Погонат беше признал по договор за българска земя. Само този факт окончателно опровергава тезата, че по времето на Аспарух българската държава се е намирала само между Дунав и Балкана, както и тезата, че Солун никога не е бил български. Същото се разбира и от Анастасий Библиотекар, който пише, че по времето на Борис българската държава е опирала до самия Цариград, както и от Хамартол, който пише, че българският цар Михаил е владеел Солун и пр. От това най-добре обаче се разбира, че стара Теофанова България се е намирала на края на Черно море, или че тя е опирала до Босфора.

Защо тогава се казва, че българите по времето на Аспарух били владеели само до Стара планина и че Южна Тракия и Солун никога не са били български? В полза на България ли, или в полза на чужди народи се прави това?

Тук нека споменем и друг един факт. Мутафчиев ни отправя упрек, че сме идентифицирали Берегава с Берковица, защото според него Берегава се намирала „в Източна Стара планина, близо до

черноморския бряг“. Значи там живеели северите. Добре! Понеже Мутафчиев защитава тук тезата на Златарски, нека ни бъде позволено да отбележим следното: според Златарски Аспаруховите турци живеели най-напред на едно от островчетата в устието на Дунав. След това минали Дунав и стигнали до Варна. Заетата от тях област се е простирила впрочем между устието на Дунав и Варна, а проходите Гулишки и Ришки, в които според Мутафчиев живеели северите, се намират на повече от 100 километра южно от Варна. Как можаха българите да разполагат със северите, които те не владееха? Освен това Теофан казва, че северите били преместени на изток. Към кой изток бяха преместени северите, ако те досега са живеели до брега на Черно море? Има ли смисъл тезата на Мутафчиев?

Но нека бъдем кратки. Хуните живеяха на запад от Осъм и от Родопите. В случая те нахлуха от запад и стигнаха до Варна и Цариград. Понеже азовците са били неблагонадеждни пазители на границата, те взели берковските хуни, или я-овците, и ги поставили на изток до Цариград да пазят границата.

Българската държава и сега, както и по времето на Крват, обхващаше земята от Горна Панония до Днепър и на юг до Егейско и Йонийско море.

Сам Аспарух е бил славянин, защото е носил славянската титла князь. Аспарух не е основателят на българската държава, защото той е бил пети български княз край Дунав; преди него е князувал славянинът Безмер, който е произлизал от същия род Дуло, от който е произлизал и Аспарух. Тезата, че „монголецът“ Аспарух бил довел една гола и мръсна ордица в Мизия, където покорил славяни, не почива на научни основи и трябва да се характеризира като чиста измислица.

Понеже въпреки всичко това В. Златарски се зае да доказва, че българи са само жителите между Дунав и Балкана и че Тракия никога не е била българска, може да се разбере дали с наука, или с политика се занимаваше той, и дали Мутафчиев, който с разни извъртания се мъчи да защити тезата на своя учител, се ръководи от истината, или иска да я осуети чрез компрометирането на Ценов.

27. СЪЗНАТЕЛНО ЛИ, ИЛИ НЕСЪЗНАТЕЛНО ЗЛАТАРСКИ НАПРАВИ ТОВА?

Аз казвам, че тук има факти, които изключват всяко заблуждение.

1. Златарски не е могъл да се заблуди, че според Теофан и Никифор българите били дошли едва през 679 г. откъм Волга и Дон до Дунав, понеже Теофан и Никифор никога не са писали такова нещо, а са писали, че българите са населявали Тракия и Илирия преди това мнимо нахлуване и че Стара България се е намирала на края на Черно море, където морето се стеснява във вид на река.

2. Златарски не е могъл да се заблуди, че българската държава е основана от доведени от Аспарух през 679 г. турци, ако Мизия още в IV в. се казваше България; ако според Теофан и Никифор тя е основана от славяните, които населяваха Панония и Дакия до Днепър, както и Тракия и Илирия.

Освен това има данни, от които се вижда, че той е знаел известни факти, които аз още преди 30 години бях посочил, но за да защити тезата, че Тракия не е била българска земя, той ги е премълчавал или изопачавал. Така например Теофан (стр. 436) пише, че Константин Копроним нахлул в България и стигнал до Цика (Виза), от което се вижда, че земята между Виза и Цариград, която заемаха северите, се е считала за българска земя.

По-късно същият Теофан пише, че Никифор тръгнал (в 807 г.) на поход против българите и завзел Одрин (стр. 482), от което се вижда, че земята между Цариград и Одрин е била населявана тогава от българи. Никифор е тръгнал на поход против българите, за да превземе Одрин. Златарски, за да защити тезата, че Одрин не е бил никога български, предава този факт по следния начин: „Никифор потеглил в поход против българите, но като стигнал Одрин... върнал се“ (История I, 251), от което се разбира, че Никифор се е движил из византийска земя, че Одрин е бил византийски град, докато Теофан пише, че е бил български. Никифор бе наследен от Михаил Рангабе (811–813 г.). Теофан (стр. 495) пише: „Михаил излезе против българите чак до

Чорлу“, от което се вижда, че земята между Цариград и Чорлу, както и самият Чорлу, са били тогава български. Златарски обаче предава това тъй:

„Император Михаил потеглил в поход против българите, но когато стигнал до Чорлу, войниците му се разбунтували“ (Ист. I, 261), от което се разбира, че земята между Цариград и Чорлу, както и самият Чорлу, са били византийски, а не български.

Когато се направиха разкопките при Абоба, се намериха имената на кастелите, които са влизали в пределите на българската държава. От тях ще споменем тук само следните: Родосто, Димотика, Виза, Созопол, Месемврия, от които също така се вижда, че българите са владеели Южна Тракия до Мраморно море, на брега на което лежи Родосто. Въпреки това Златарски твърди, че Южна Тракия никога не е била българска! Анастасий Библиотекар, като говори за мисията, която българският цар Михаил е бил изпратил през 866 г. до папа Николай, пише, че заедно с връщащите се българи папа Николай бил изпратил и една мисия за Цариград, понеже пътят до самия Цариград минавал през земята на българското царство (*quoniam per Bulgaricum regnum iter usque Constantinopolim terra tenus tenditur*).

Понеже от това свидетелство, което Златарски знаеше, се вижда, че България по времето на Михаил (Борис) е опирала до Цариград, Златарски не го споменава и пише, че България до Борис е опирала само до Пловдив, а Одрин и земята между него и Цариград никога не са били български. От незнание ли направи той това? По времето на Михаил (Борис) се събрал в Цариград вселенски събор да реши към коя църква да спада българската земя в Илирия, или земята от Родопите до Йонийско море, от което се вижда, че по времето на Борис не само Тракия, но и Илирия до Йонийско море са били български земи. Златарски изопачава този факт и пише, че съборът се е занимавал с Източна България, с която той не бе се занимавал. От незнание ли той направи това? Златарски като български историк не написа нито ред за защита на българската кауза, когато по времето на Балканската и Европейската война се водеха етнографски и исторически спорове между българите и техните съседи. И това той не знаел.

Кой морал постави тогава за професор по българска история един човек, който не знае всичко това?

Тук нямаме работа с някакво случайно незнание, а със системно избягване да се каже истината, че Тракия и Македония, които бяха нужни на Русия, са били български земи. Ами професорите Ников и Мутафчиев от незнание ли изопачиха факта, че хуните били живели според Прокопий между Каспийско и Черно море, когато Прокопий пише, че те са живели в Тракия? За никакво незнание тук не може да става и дума, тъй като аз отдавна бях обърнал внимание върху казаните факти.

Тук нямаме работа с незнание, а с фалшифициране на българската история в чужда полза. Всички горепосочени факти Златарски и неговите ученици не са знаели, а са знаели по време на войната да издават карти, че Тракия, за която претендираха русите, и Южна Македония не са били български земи!

По инициатива на Златарски художникът Антонов издаде тези карти, придружени с разни монголски фигури, които изразяваха българските „ханове“, за да се види как тези „ханове“ са завоювали византийски земи и че те не са могли да завоюват само онези земи, които са били нужни на Русия. Понеже Златарски не бе споменат като автор на картите, се мислеше, че те са продукт на Антоновата фантазия. Антонов побърза да ги издаде и на немски, за да видел и чуждият свят тази историческа истина. И за да заблуди хората, се подписа професор Антонов, какъвто не беше. Хората си мислеха, че имат работа с някой знаменит български професор по история, комуто трябва да се вярва. Най-сетне Златарски се откри. За да обясни на чуждия свят кои са българите, той обнародва в края на 1917 г. своята „Geschichte der Bulgaren“ („История на българите“), към която бяха приложени посочените карти. В българското издание на своята „История“ той не посмя да ги приложи. Вижда се, че се е страхувал. Важно е било чужденците да знаят, че Тракия, за която българите проляха толкова кръв, не е българска земя. От всички тези факти ние правим извода, че Златарски и неговите ученици съзнателно изопачават истината, че Тракия и Македония не са били български земи.

28. ПОЛЗАТА НА БЪЛГАРИЯ ОТ ТАЗИ НАУКА

Насърчен от Златарски, и Д. Ризов издаде един атлас от карти с подобно съдържание.

Всичко това добре, но една поговорка казва:

„Човек предполага, Бог разполага“. Русите не превзеха Дарданелите. Тях ги заеха „победоносните“ елини.

При разпределянето на плячката в Ньойския договор, определена от В. Златарски за русите, Тракия се даде на гърците. Хората си мислеха, че не може да се даде на победените българи една земя, която българските учени считаха за гръцка. Че дипломатите са се ръководили по картите на проф. В. Н. Златарски, това може да се види, като се сравни картата на Златарски в неговата „Geschichte der Bulgaren“ за времето на цар Борис, с картата на България по Ньойския договор, и ще се окаже, че те съвпадат.

Че същите карти са лежали на масата на онези, които в Ньой решаваха съдбата на българското племе, се свидетелства и от тогавашния гръцки министър-председател Венезилос. Когато българският министър-председател Стамболийски помоли Венезилос да се забрави миналото и да не се откъсва България от Егейско море, „да не се взема българска Тракия, която и географски, и стопански не спада към Гърция“ и пр., Венезилос му отговорил: „Вие, г-н министре, като искате тая земя, гледахте ли картите на Вашите учени и дипломати, от които се вижда, че тая земя никога не е била българска?“

Същото щеше да каже и Русия, ако тя би завзела Дарданелите, както се предполагаше. От този факт се вижда кому услуги Златарски, като фалшифицираше историческата истина, че Тракия никога не е била българска. Той услуги на чужди народи. Без „науката“ на В. Златарски България нямаше да бъде откъсната от Егейско море.

Но това не са единствените „заслуги“ на проф. В. Златарски и неговите ученици за българския народ.

Със своята „наука“, че българите са турци, които са живели между Дунав и Балкана, а другото е безстопанствен имот, те

предизвикаха апетита на съседите на България за български земи. За да не бъдем лошо разбрани, обръщаме вниманието на нашите читатели, че Златарски и учениците му не разглеждат историята на българския народ; те не следят съдбата на българското племе. Под българска история те разбират биографията на този или онзи „хан“. Владеел например някой „хан“ до Стара планина, Златарски казва, че това е България. Владеел друг до Пловдив, до Вардар и пр., това е България. Умрял „ханът“, умряла България. Имало ли е народ в тези „хански“ владения и какъв, това не е важно. Че е имало българи и извън „ханските“ владения, него това не го интересува, защото тези българи не са управлявани от „ханове“.

За тази „наука“ русите дадоха на Златарски титлата почетен доктор, а неговите съпартизани го обявиха за велик учен. Ако бе написана историята на българския народ, а не биографиите на разни „ханове“, съдбата на българското племе щеше да бъде друга.

Съседите на България щяха да разберат, че извън техните граници няма безстопанствен имот; щяха да се разберат с българите и кръвопролитните войни щяха да се избегнат. Русия щеше да заеме друго становище спрямо България. Но когато Русия видя, че онези, които трябваше да пазят България, работят в интерес на самата Русия и против България, тя се самозабрави и си помисли, че ще осъществи напълно своите желания. Русия искаше да владее Одрин с Южна Тракия и понеже подпредседателят на Славянското дружество В. Златарски бе доказал „научно“, че Одрин и Южна Тракия никога не са били български, тя си помисли, че плячката сега ѝ е сигурна. Когато обаче българите нахлуха в Тракия и завзеха Одрин, пък и остана Тракия, тогава русите, които бяха изпратили свои хора даже и на фронта да кажат на българите, че напразно си хабят силите, им казаха: „Вие заемате земята, която ние искаме за нас, ние ще ви покажем, че ще изгубите не само Тракия и Македония, но и част от свободна България.“ Това стана. Нечувано нещастие сполетя българския народ. Дотам се стигна, когато се поставят чужди интереси над българските.

29. МЕТОДЪТ НА ЦЕНОВ

Като не могат да оспорят фактите, господата Ников и Мутафчиев пишат, че Ценов имал „чудовищен метод на работа, който е отрицание на всяка наука“. За пръв път ние чуваме да не се оспорват резултатите, до които един изследовател е стигнал, а да се оспорва методът, по който той е стигнал до тези резултати. Добре. Да разгледаме това.

В нашата книга „Кроватова България и покръстването на българите“ ние посочихме, че В. Златарски, с чийто метод Ников и Мутафчиев си служат, упрекуваше Ценов, защото се опирал на първоизвори, от които се вижда, че досегашните мнения, които той (Златарски) поддържаше, били фалшиви и фантастични. Аз мислех, че тук имаме работа с някакво недоразумение. После обаче се убедих, че нямаме работа с недоумение, защото Златарски, за да защити „фалшивите и фантастичните мнения“, или не споменаваше фактите, които говореха в полза на българите, или ги изопачаваше. Защитата впрочем на фалшивите мнения, че Тракия и Илирия не са български земи, не почива на грешка, а на умисъл.

Понеже и господата Ников и Мутафчиев държат на тези фалшиви мнения, те казват, че методът на Ценов е чудовищен.

В какво се състои този метод?

Не само народите, но и отделните дисциплини си имат своя история.

Какви са били понятията на историците преди сто години и какви са понятията на сегашните историци, има разлика. Най-напред не се знаеше, че има българи. Това се установи. Сега започна да се търси какъв народ са българите. Появиха се толкова мнения, колкото хора се занимаваха с този въпрос. Тези мнения аз изложих още през 1910 г. в моята книга „Произходът на българите“. Понеже мненията не съставляваха система, те не решаваха въпроса за народността на българите. От всички тези изказвачи на мнения най-голямо внимание заслужи Шафарик. Защо?

Защото той пръв даде една формула за образуването на българската държава. Като взима предвид изказаните преди него

мнения, той казва, че било установено, че българите са уралски чуди. Византийските летописци Теофан (+ 817 г.) и Никифор (+ 828 г.) били писали, че българите са дошли от Волга и били сродни с хуните и кутургурите. След това Шафарик пише, че третият Кроватов син дошъл през 678 г. в Мизия, покорил славяни и основал българската държава. Защо тези чуди, когато са живели покрай Волга, са се наричали чуди, а не българи, Шафарик не каза.

След Шафарик се явиха други, предимно Кръстьович, които казаха, че българите са хуни, обаче защо тези хуни се казват сега българи, Кръстьович не можа да обясни. Разбира се, защото били дошли от Волга. Значи онези, които през 679 г. покорили славяни в Мизия и основали българската държава, не са били чуди, както казваше Шафарик, а хуни. Дринов оспори тезата на Кръстьович, защото той установил, че българите се споменават като голям народ още в V в. Покрай Дунав, затова не може да се твърди, че те са дошли едва в края на VII в. отнякъде си. Въз основа на Шафарик и Дринов Иречек написа своята „История на българите“, в която той не признаваше хунството на българите, а ги разглеждаше като чуди или фини. На това гледище застанаха после и Иван Шишманов и В. Златарски. Какво е направил тогава Ценов?

Той казва, че българите са хуни. Това не е нещо ново, защото преди него са казвали същото и други. Всичко това е тъй, но има и друго.

Не само Кръстьович, Шафарик, Клапрот, Цойс и др. Са поставяли българите във връзка с хуните, но и Теофан, Малала, Касиодор и други стари автори. Задачата на историята не е да каже нещо от себе си, а да установи, че тези и онези автори са казали това и онова и да обясни смисъла на казаното. Че българите са хуни, това са казвали и други. Защо тогава за тези други не се казва, че били превратаджии, както това се казва за Ценов? Никой не каза за тях, че те със своите писания оборвали досегашните мнения. Че българите са хуни, това бе го казал и Кръстьович. Защо Дринов, Иречек и пр. Отхвърлиха тезата на Кръстьович и защо Иречек, Златарски и др. приеха, че българите са хуни чак когато Ценов установи това? Има значи разлика между „казал“ и „установил“. И Дринов беше казал, че българите са споменавани още в V в. покрай Дунав, обаче той не обясни, откъде се взеха тези българи там, затова и казаното от него си

остана само казано, без влияние върху науката, защото въпреки това Иречек пак продължи да разглежда българите като дошли едва през 679 г. в Долна Мизия. Необосновените изказвания не са наука. Най-много изказвания беше направил Иван Шишманов, но и те отидоха на вятъра. Той даже издаде в Будапеща и на френски своите изказвания, обаче никой не им обърна внимание. Той беше много добър приятел и с Иречек, и с Ягич, обаче те даже не хроникираха неговите изказвания, докато с Ценов те многократно се занимаваха. Иречек не прие тезата на Шишманов, че българите не са хуни, а волжки турци, но прие принципа на Ценов, че българите са хуни. Има значи нещо, което Ценов е направил, което другите не са могли да направят. Как стигна Ценов до това заключение?

Българската история започва, както и по-преди казахме, с византийските хронографи Теофан и Никифор. На тях се позовават онези, които твърдят, че българите са късни пришълци. Чета аз тези автори и намирам, че те не са били проучвани от моите предшественици. Така например Никифор пише, че Куврат, братовчедът на Орган, господарят на хуногундурите, изгонил абарите от земята си и подписал мир с император Хераклий (610–641 г.). Постарият от патриарх Никифор, владиката Йоан от Никиу, който е почти съвременник на Куврат, пише пък, че този Куврат е бил израснал в императорския двор в Цариград и е бил близък приятел на император Хераклий. Понеже абарите по времето на император Хераклий обсадиха заедно с хунугури, българи и пр., Цариград, Куврат, приятелят на Хераклий, сключил договор с Хераклий, отделил се от абарите и ги изгонил от Тракия и Илирия. Освободил значи Византийската империя от абарите, след което пък освободил тракийските и илирийските градове от гърците. Този Куврат е баща на Аспарух. Понеже Куврат и синът му Аспарух, който бил основал българската държава, се означават после като българи, аз посочих, че хуните са наречени българи, или че хуните са българи, както и че българската държава не е основана от чуди — пришълци, което се вижда и от факта, че Аспарух се споменава като пети български княз покрай Дунав. Ето кое накара Иречек да се откаже от своята теза, че българите били фини, и да приеме Ценовата, че те са хуни.

Това едно.

Второ: Чета аз по-нататък Никифор и Теофан и установяват, че Никифор пише, че Куврат бил станал господар на хуните и българите, а Теофан, че Кроват станал господар на хуногундурите, българите и котрагите. Вместо хуни, Теофан казва хуногундури.

От това се вижда, че Теофан и Никифор са считали хуните и българите за две отделни племена. Това е направил преди тях и Малала (VI в.), който пише, че Виталиан около 515 г. е воювал начело на хуни и българи (виж „Кроватова България“, гл. III). Хуните и българите са били впрочем две отделни племена. Хунът, или хуногундурът Кроват, станал господар и на българите. След това съединение хуните се нарекоха българи.

Трето: Установи се, че Мизия сее казвала още през четвърти век България; че всички стари писатели като Енодий, Касиодор, Комес Марцелин, Йордан, Йоан от Антиохия, Йоан Малала и пр., са разглеждали българите като стари тракоилирийци, което може да се види в нашата книга „Кроватова България и покръстването на българите“. Българите не са впрочем късни пришълци. Като късни пришълци се означават хуните, а не българите.

Има някои, които поставят хуните във връзка със средноазиатския (или монголския) народ хиунг-ну, като си мислят, че хиунг-ну и хуни било едно и също. Никаква идентичност няма между названията хиунг-ну и хуни. Науката се занимава с онези хуни, които бяха означени като такива от Прокопий, Йордан и техните съвременници. Тези хуни не са азиатци, а са старите кимерии, или кимбри, които са стар европейски народ. Славяни днес живеят на остров Сахалин, в Сибир, на р. Висла, по брега на Адриатическо море, но ние се занимаваме с балканските славяни. Същото е и с хуните. Може да е имало някакви си хиунг-ну в Азия, Африка, Америка и пр., ние обаче се занимаваме с Прокопиевите и Малалаловите хуни, защото те основаха българската държава.

Тези хуни се нарекоха българи, когато се съединиха с българите на юг от Дунав. Името българи не е донесено, а е заварено, защото хуните и българите са били първоначално две племена. Тук се намира възелът на проблема. Защото, ако се казва, че хуни са дошли отнякъде си в Мизия, не може да се разбира, че били дошли българите, защото хуни и българи са две различни племена. Този факт предизвиква преврат в българската история. Понеже той не може да се оспори,

прибягва се до спекулации: Ценов казал, че Куврат е Кроват, че турците са славяни, че славянският апостол Кирил е тъждествен с Улфила и пр. Всичко това, даже и когато би било вярно, не оборва факта, че онези, които основаха българската държава, не са се казвали българи, а хуни и че българите са стари тракоилирийци. За това се спори. Какъв преврат се предизвиква в историята с това, че Ценов вместо Куврат, казал Кроват?

Търсим ли сега кои са били изворите на Теофан, ние намираме, че тези извори са Йоан Малала (VI в.) и Прокопий. Теофан е преписвал буквално на много места Малала. Той следователно е наричал българи онзи народ, който е бил означен като такъв от Малала. Малала обаче разглежда българите като стари тракоилирийци и на едно място (стр. 97) даже казва, че по негово време българи се наричали онези, които в старо време са се наричали мирмидони, начело на които е воювал Ахил в Троянската война. Сравним ли Теофан с Прокопий, ние намираме, че той е нарекъл българи и хуни Прокопиевите скити и кимерии; затова Теофан постави стара България на края на Черно море, или там, където в старо време (преди Троянската война) живееха кимериите и скитите, или хуните и готите и пр.

Това е методът на Ценов.

30. МЕТОДЪТ НА МУТАФЧИЕВ

Какъв е методът на Мутафчиев? Обяснил ли е Мутафчиев този проблем по друг начин? Не! Мутафчиев не е казал кои са българите, щом не са такива, каквито ги описва Ценов, за да се види какъв е неговият метод. Не само това, но той не е могъл да обори основната теза на Ценов. Ценов каза, че българите, безразлично от каква народност са, са населявали и Тракия, и Илирия преди Аспарух. Това Мутафчиев не е оборил. Той не е посочил какви са тези българи, щом не са стари тракоилирийци. Какво критикува тогава той? Нищо. Неговият метод се състои само да zlepостави Ценов с изопачавания. Защо той казва, че „Кавказ, на север, където Прокопий поставя обиталищата на хуните“, се простираше между Каспийско и Черно море, докато Прокопий пише, че едни от подножията на Кавказката планина са обърнати на север и запад и се простират през земята на илирийците и тракийците и че хуните са живели югоизточно от тази Кавказка планина.

И ахайците ли, които са живели също тъй според Страбон до Кавказката планина, са азиатци? Защо Florus (живял около 20 г. сл.Хр.) пише, че римският военачалник Volso стигнал до Родопите и Кавказ (Vlso Rhodopen Caucasumque penetravit). Под Кавказ тук се разбира Рила планина, защото Рила е съседна с Родопите и защото още Есхил, който е по-стар от Херодот, пише, че от Кавказ извира р. Ибриста, Ибър, който извира от Рила, както по-преди споменахме. Според Ариан, Александър Велики, като минал Тракия, нападнал трибалите, които живеели между р. Искър и Тракия. А Йероним (IV в.) пише, че тук (между Искър и Родопите), където едно време е воювал Александър Велики в Кавказките скали, се вдигнали хуните. И Йероним впрочем е означавал съседната на Родопите планина като Кавказка планина. Покрай този тракоилирийски Кавказ са живели хуните. Понеже живеещите покрай Рила и западно от нея, казват я, а не аз, я-овците са считани за хуни. Тези хора и Прокопий означава като хуни, защото според него Юстиниановият военачалник Белизарий, който е роден в Германия, днес Сепарева баня, Дупнишко, е от хунски

произход. Тези хуни изпъдиха абарите от Тракия и византийците от тракийските и илирийските градове и основаха българската държава. Този факт е изопачен от Мутафчиев по горния начин.

Къде е казал Прокопий, че хуните са живели на север от Кавказката планина? Научният метод на проф. Мутафчиев не се състои впрочем в това — да се изясни някой въпрос, а да се уязви някоя личност, даже и тогава, когато тази злоба го прави невъзможен за професор, защото, ако би се попитал проф. Младенов, той би казал, че онзи, който не е в състояние да говори истината, не би могъл да бъде професор.

В отзива си върху работата на Ценов, който е писан през 1936 г., Мутафчиев употреби всички непозволенни средства да злепостави Ценов, за да защити „науката“ на своя учител В. Златарски.

Обаче в последната книжка на „Бицантинише Цайтшрифт“, излязла в края на 1937 г., Мутафчиев е заел съвсем друго становище към своя учител. Вестник „Дневник“ от 15 януари 1938 г. предава неговия отзив за „науката“ на Златарски по следния начин:

„В последната книжка на сп. «Бицантинише Цайтшрифт» г-н Мутафчиев е написал един некролог за неотдавна починалия и толкова заслужилия за нашата наука проф. В. Н. Златарски. В този некролог г-н Мутафчиев е отрекъл цялата научна дейност на своя голям учител. Между другото, в некролога се казва, че повечето от това, което е написал г-н Златарски, е било неприемливо. При това той е бил работил с наивни и остарели методи“.

От това се вижда, че Ценов има право, като твърди, че онова, което е писал Златарски, е неприемливо.

Макар че Мутафчиев оспори „науката“ на своя учител, той пак задържа метода на учителя си Златарски. Златарски каза, че не трябва да се обръща внимание на факти, от които се вижда, че досегашните мнения били фалшиви или неприемливи. Мутафчиев продължи този принцип, защото той, макар че знае, че „науката“ на Златарски е неприемлива, упреква Ценов, че той доказвал нейната неприемливост. Както и да е, от установяването на Мутафчиев, че Златарски не е имал научен метод и че онова, което той е писал, е неприемливо, се вижда, че четиридесет години българската младеж, включително и г-н Мутафчиев, е слушала и учила неприемливи неща. Трябва ли впрочем тази неприемлива наука да продължава още?

На този въпрос ще отговори Министерството на народната просвета.

31. ПРИЧИНИТЕ ЗА НЕПРИЯЗЪНТА

Мнозина се питат защо е тази неприязън спрямо Ценов. Аз с нищо не бях докоснал Младенов, докато той се нахвърли по един непозволен начин върху мен не само в българската, но и в чуждестранната преса. Аз даже не го познавах. Не аз казах нещо лошо против Златарски, а той против мен (виж неговата Оценка — б.а.). Ако аз му отговорих, то беше само за защита. Ников, Мутафчиев, Миятев, Дуйчев и tutti quanti^[2] аз не познавам и с нищо не ги бях засегнал, за да им послужи това като причина за тяхната неприязън против мен.

Защо се прояви тогава тази неприязненост?

Аз мисля, че е за защита на хляба.

Когато Мутафчиев през 1936 г. написа в „Бицантинише Цайтшрифт“ своя отзив върху работите на Ценов, в който той „доказва“, че Ценов не само че няма право на научност, но е и „Querkopf“, Ценов бе кандидат за катедрата на В. Златарски, Ников бе другият кандидат, а Мутафчиев — рецензент или нещо лице. След излизането на тази рецензия факултетният съвет, който бе приел Ценов за кандидат, отхвърли Ценов под предлог, че бил стар, какъвто той не беше, когато се прие неговата кандидатура. По този начин Ников зае катедрата на Златарски, ако и да не бе написал никаква системна работа върху старата история на българите, която четеше Златарски и за която се търсеше кандидат. Както е известно, от редовен професор се иска системна работа, а не някоя ученическа статийка само за форма. Понеже между нас се води спор върху въпроса, кои са българите и коя земя те са населявали, аз казах на г-н декана на факултета, че не може да бъде професор по българска история онзи, който не знае кои са българите. Ников обаче бе държал един реферат върху началото на българите и говорил за някакви си българо-хуни и хуно-българи и пр. Когато слушателите после му задали някои въпроси, той не можал да отговори и съобщил във вестниците, че те не са го били разбрали. Когато слушателите му го помолили да си напечата реферата, той не направи това, защото нямаше какво да каже. От кого взе Ников тезата: хуно-българи и българо-хуни? Кой е онзи,

който след Дринов, Иречек, Златарски и пр. Установи, че българите са хуни и хуните — българи? Това бе Ценов, за когото Ников си позволява да пише, че неговата наука се отричала напълно от критиката! Ако си беше напечатал реферата, щеше да се види, че той върши плагиатство, което не му даваше право да бъде професор. За да се замаскира това, Ников и Мутафчиев излязоха с посочените по-преди изопачавания, за да компрометират личността на Ценов. Кои са българите обаче, те не доказаха. Щом посоченото от Ценов, че основателите на българската държава са хуни и че тези хуни са живели и преди Аспарух покрай Дунав, не е вярно, те трябваше да докажат кое е вярното, за да се сравнят двете тези и да се види коя е правилната. Това те не направиха. Господата продължават да говорят за хуно-българи и българо-хуни, а автора отхвърлят и за да оправдаят това отхвърляне, вместо да отговорят на зададените им въпроси, те го унижават с разни измислици и епитети. Къде по света става подобно нещо? Тук впрочем нямаме работа с някоя случайно изказана обида, а с един обмислен план, с един заговор против един човек, за да се заеме от друг мястото, за което той претендира. Ников зае това място и за да го задържи, приписа на Ценов казаните обиди. От тази гледна точка трябва да се обсъди деянието на Ников и Мутафчиев.

Българите са хуни, писаното от Златарски е неприемливо, но онзи, който доказва, че българите са хуни и че писаното от Златарски е неприемливо, трябва да се унищожи, за да могат господата да бъдат професори. Каква поука извлича българският студент от този морал?

32. ГРИЖИТЕ ЗА НАУКАТА

а) В Германия.

В Германия има Министерство на науката, възпитанието и изкуствата. В това министерство има особена Дирекция за университетите, начело на която стои учен и авторитетен човек, който се грижи за напредъка на науката и е в състояние да знае добро ли е онова, което се върши в университетите, или не. Освен това при всеки университет министерството има по един куратор, който ръководи администрацията и наблюдава изпълнението на наредбите. Там всеки студент, който се чувства в състояние, може да се посвети на академична кариера. Обаче платена професорска длъжност се получава след дълга работа и доказани способности. Би трябвало много да се разпростра, ако искам да обясня подробно това. Ще кажа само, че на доценти и извънредни професори не се плаща нищо от държавата. Те стажуват, така да се каже.

За да се изберат най-даровитите хора за професори, нова Германия измени реда за хабилитацията. Онзи, който иска да се хабилитира за доцент, трябва първо да стане доктор хабил; този докторат се получава две години след обикновения докторат, ако кандидатът представи по-обстоен труд по материята, която ще чете, и издържи изисквания се изпит. За да не се извършва протекция, кандидатът не може да се изпитва в университета, в който той е следвал, или при професори, при които е слушал лекции, а се праща от министерството в някой друг университет, който то посочи, и то в навечерието на изпита. Тъй станалите доктор хабил нямат още право да се хабилитират като доценти. От тях министерството избира най-способните и на тях позволява да се хабилитират в някой университет. Този доцент трябва отново да работи или отново да се яви на конкурс, ако иска да стане извънреден и редовен професор, защото като него има мнозина, които той трябва да конкурира, за да получи платимо място или катедра. При всички повишения се гледа не на възрастта, не на службата, а изключително на способността. Тъй например архитектът, който построил новия берлински стадиум, бе на 27 години,

когато извърши това нещо. С тази си работа той се отличи и скоро след това бе назначен за професор и за директор на Института за преустройството на Берлин, длъжност, която стои много по-високо, отколкото онази на редовен професор. Тъй става по всички клонове на науката.

Когато се освободи някоя катедра в Берлин, министерството търси кой да я заеме измежду всички германски учени по тази специалност, особено между редовните професори на всички германски университети, включително и тези на Австрия и немска Швейцария, и го кани за професор в Берлин даже и тогава, когато той е в малко напреднала възраст. За да се съгласи такъв учен да си напусне мястото и да дойде в Берлин, министерството му дава освен по-голямата берлинска заплата, още и допълнително възнаграждение, което в някои случаи е достигало до 30 000 марки^[3] годишно. Това е само за обикновените учени, а за учени, които са се отличили особено с разрешаването на някои трудни проблеми и пр., днешна Германия предвижда всяка година четири премии от по сто хиляди марки, които се раздават на такива хора.

Вече само от тези примери се вижда какви жертви прави държавата за подпомагане на науката. Макар че историята на германците е разработена, както на никой друг народ, нова Германия създаде един институт, в който се разработва само германската история. Обсъжда се даже въпросът да се отдели изследователят, или човекът на науката, от професора или учителя във висшето училище, защото не всеки учител в университета е изследовател. Понеже платено професорско място или редовната професура се получава в много случаи много късно, на редовните професори се плаща заплата до края на живота им, т.е. даже и след като те са освободени от преподаването. По този начин Германия се е издигнала до онова културно равнище, на което тя винаги е стояла и стои.

б) В България.

В България няма държавен институт, който да се грижи за науката. Това е работа най-вече на Министерството на просветата, обаче то, за да няма проблеми, е предоставило тази работа на университета; сложило е значи вълка да пази стадото. Но нека бъдем кратки.

Как се избира в България професорският персонал?

В България не става избор или подбор, защото няма подготвени кандидати за това. В другите страни Министерството на науката се грижи за прираста на университетския преподавателски персонал. Подготвят се доценти и извънредни професори, и то в голямо количество, та като се освободи някоя катедра, да може да се прави избор между мнозина, често между стотина кандидати, от които се избира най-достойният. В България тази класа хора не съществува; министерството не я е създадо, защото него, както казахме, науката не го интересува. Миналата есен четохме във вестниците, че ректорът на университета помолил министъра на просветата и той удовлетворил молбата му да се продължи срокът за пенсионирането на някои професори, защото няма подготвени хора да ги заместят. Кой е виновен за това, никой не попита и никой не каза, че трябва да се отстрани тази аномалия.

Защо няма кандидати?

Защото никой не ги е създад. Защото никой млад българин, който не се ползва с личните симпатии на професора, с чиято специалност иска да се занимава, не се осмелява да се посвети на академична кариера, понеже не само че той няма да бъде допуснат в университета, но ще бъде преследван и извън университета. Българският професор си избира някого от своите студенти, който поддържа неговото становище, и го прави доцент и професор, ако и младият човек още да не се е оформил като човек на науката. Щеше ли например Младенов да бъде препоръчан от Милетич за професор, ако Младенов бе му казал тогава, че говори „неверности и неостроумни измислици“? Не! Щеше ли Златарски да препоръча Мутафчиев за доцент и професор, ако Мутафчиев бе казал, че онова, което Златарски пише, е неприемливо? Не! Златарски е разправял даже за Мутафчиев, че когато той умре, Мутафчиев ще продължи неговото дело. За това той го направи професор, а не за неговите знания.

В Германия не е така. Там даже от кандидата за доктор хабил се изисква да каже своето верую, т.е. да каже как гледа той на дисциплината, която иска да учи. Този млад човек може без страх да излезе с възгледи, които противоречат на възгледите на редовния професор по тази дисциплина, защото неговата съдба не зависи от професора. Неговата служба зависи от неговите връстници и

конкуренти: дали някой друг доцент или извънреден професор няма да излезе с по-добра формулировка на неговата теза, или пък да докаже несъстоятелността на неговите възгледи. Тъй той се оформя като човек на науката и след това получава катедра. Преценката на неговите способности не зависи от професора, който е напуснал катедрата, защото той с това е изгубил своята власт, а от общото мнение за него в научния свят. Това установява и преценява Министерството на науката чрез своите сведущи лица.

Точно обратно, в България на редовния професор е предоставено правото да избира своя заместник. От този заместник се иска да е написал някоя статийка, в която обаче старите мнения или мнението на професора, който го избира, да не се оборват. Същият млад човек носи титлата доцент, а всъщност той е редови професор, защото получава заплата, равна на заплатата на директор на гимназия, и е несменяем. След известно време той получава титлата извънреден професор, а когато неговият покровител напусне мястото си, той заема това място. В другите страни от кандидата за академична длъжност се иска да покаже какво ново внася в науката, а тук от кандидата се иска да покаже, че няма мнение и че няма да изнася факти, от които да се вижда, че досегашните мнения на неговия учител са неприемливи. Българската система е впрочем против научния прогрес. Тя не покровителства науката, а личността.

33. КАК СТАВА ИЗБОРЪТ?

Министерството на народната просвета казва, че то не разбира от наука и е предоставило тази работа на университета. Академичният съвет, висшата управа на университета, казва, че той не е в състояние да каже, кой е годен да преподава например българска история, защото неговите членове са представители на разни специалности: химици, физици, медици, земеделци и пр., които нямат понятие от история. Той предоставя тази работа на историко-филологическия факултет, но и тук става същото. Този факултет отговаря, че неговият съвет се състои от педагози, филолози, философи, литератори и пр., които не са компетентни по история. Поради това той отправя въпроса си до историците, но и тук виждаме същото, защото и историците се делят на разни клонове. Един историк, който предава английска или френска, или италианска, или германска, или старогръцка и пр. история, казва, че не е в състояние да каже кои са българите.

Кой тогава е компетентният за това?

Професорът по българска история.

По такъв начин се поставя за арбитър онзи, чиито дела са подложени на критика. Той препоръчва оногова, който ще върви по неговите пътища. Щом това е тъй, трябва този единият да се счита отговорен за направения избор. Това не става. Факултетният съвет, чиито членове с изключение на един, казваха досега, че не са компетентни, избират с тайно гласуване препоръчания от единия кандидат. Защо тайно? За да може всеки да отхвърли отговорността от себе си. Какво избираха тези господа, ако те всички, с изключение на един, не са компетентни? Те избираха впрочем за професор лице не заради неговите научни способности, защото те сами казват, че не са компетентни, а по лични и партийни съображения. Днес аз ще помогна на Иван да прокара своя кандидат, утре той ще помогне на мене да прокарам моя и т.н.

Аз казах на г-н декана на факултета, че не може да се избере за професор лице, което не знае кои са българите, преди то да е оборило

това обвинение. И за да бъда по-кратък, аз казах, че Ников титулува Борис „хан“. Да докаже кой стар автор е титулувал Борис така.

Де Боор, един от най-големите византолози, който е издал Теофан и е изследвал този въпрос, казва, че никога българските държавни глави не са титулувани ханове. Г-н Ников титулува Борис „хан“. Да докаже исторически факт ли е това, или е негова измислица. Не може ли да докаже това, той не може да бъде професор по българска история, защото иначе би излязло, че всеки взет от улицата човек, може да бъде професор. В културните страни не само професорите, но и доктор не може да стане човек, ако той не може да защити своята теза. По какъв ценз тогава се избират българските професори? Не по научен, защото на факултета е безразлично дали кандидатът знае, или не знае онова, за което се избира да преподава.

В другите страни, както споменахме, става многократно пресяване, докато се отберат чистите зърна за най-високото място. Доцентът се бори с другите доценти от своята специалност, извънредният професор — с другите професори, и чак когато се оформи като положителен учен, когато закрепил веруюто, което изповядва, той се повиква на платено място. Там се гледа на науката, а в България се гледа на личността. Поради това тук се назначават професори даже и тогава, когато се вижда, че кандидатът не разбира дисциплината, с четенето на която той се натоварва. Неподготвени хора се правят несменяеми. Те използват сега своята несменяемост, за да се нахвърлят безогледно върху всекиго, който изнася факти, от които се вижда, че досегашните мнения са несъстоятелни.

34. НАУЧЕН И МОРАЛЕН РЕГРЕС

Вследствие на това Ст. Младенов например, когато стана доцент, знаеше, че българите били туркотатарите, които дошли откъм Волга, обаче след като доцентства повече от 20 години, той разбра, че неговият учител Милетич, който го направи професор, бил разправял „неверности и неостроумни измислици“, т.е. не го е бил въвел правилно в науката. За Шишманов, другия негов учител, той каза, че не бил прав, като твърдял, че името българин значело „мъж от Волга“, защото думата българин означавала буламач. След това той дойде до убеждението, че идентитетът на българите и хуните, което той по-преди оспорваше, днес не може да се оспорва (св. „Кроватова България и...“ гл. I). От това излиза, че той цели 20 години е преподавал неверни работи на своите студенти. А сега оформи ли се той като човек на науката? Не! Защото той нищо не създаде сам, а взе мнението на Томашек, че българин значило буламач (?!), и тезата на Ценов, че хуни и българи са едно и също нещо. В. Златарски укори също така Ценов, защото той казал, че у българите продължава историята на готи, хуни и абари, защото според Златарски нямало никаква връзка между хуни и българи. После Златарски възприе възгледа на Ценов и каза, че българската държава е основана от хуни или хуногундури, които днес се казват българи, или че историята на хуните продължава в историята на българите, както бе казал Ценов. Той значи отначало е преподавал неверни работи на своите студенти. Оформи ли се той после като човек на науката? Не! Защото той още не можа да разбере, че ако историята на хуните продължава в онази на българите, следва че историята на хуните трябва да се разглежда като българска история, което той не правеше. П. Мутафчиев се държеше храбро за „науката“ на своя учител Златарски. И едва миналата година той излезе и каза, че писаното от Златарски е неприемливо, от което се разбира, че той е всаждал досега неприемливи работи в душите на своите слушатели. Оформи ли се той сега като човек на науката? Не! Защото първото условие за човек на науката е да е homo bonus, т.е. човек, който да обича и да говори истината. От посочените от нас

негови извъртания се вижда, че той не е homo bonus, не е човек, който търси истината, а е човек, който изопачава истината, за да zlepостави хората. И homo doctus (човек със знания) не е, защото той нарича Крум хан, без да може да докаже това.

Кое нещо накара Младенов да признае, че идентитетът на хуните и българите не може да се оспорва сега? Работата на Ценов. Кое нещо накара В. Златарски да признае, че основателите на българската държава са били хуни и че историята на тези хуни продължава в историята на българите? Работата на Ценов.

Кога стигна Мутафчиев до съзнанието, че писаното от Златарски е неприемливо? Когато се кандидатираше за професор ли, или когато прочете работите на Ценов? Кой друг, освен Ценов, бе доказал, че това, което Златарски пише, е неприемливо? Защо Мутафчиев изтъкна тази неприемливост, преди да се кандидатира за професор? Не излиза ли от всичко това, че Младенов, Златарски и Мутафчиев са изоставили своите предишни схващания и са се присъединили към онези на Ценов? Защо тогава Мутафчиев каза, че писанията на Ценов се отричат от всички, като при това приписа на Ценов разни епитети?

Какво значи това: да вземеш принципа на някой автор, да го припишеш на себе си, а автора да zlepоставиш? Това значи да плагиатстваш. Плагиатството обаче се наказва от законите. То значи научен и морален регрес.

35. НАУЧЕН ЛИ Е СПОРЪТ?

Както винаги, така и в книгата си „Кроватова България и покръстването на българите“ Ценов каза: „Спор се води тук за въпроса: обитавали ли са българите Тракия и Илирия преди Аспарух, или не?“. На този въпрос не се отговори. Още Васил Златарски избягна отговора му и се занима с други въпроси, и то не за да установи една истина, а да характеризира Ценов, за което не се пита. Младенов „доказа“, че Ценов е шовинист и че няма право на научност, защото считал българите за хуни. Мутафчиев „доказа“, че Ценов е „Querkopf“, защото правел от Куврат Кроват, защото казва, че турците са говорели славянски и пр., а относно факта, че Мизия се е наричала още през IV в. България, или че българите са живели преди Аспарух в Тракия и Илирия, върху което се спори, и той не каза нищо. Научен спор ли е това? В науката се спори само върху абстрактните проблеми, а не и върху онези, които почиват на положителни факти. Двама души могат да спорят дали може да се построи машина, която да лети във въздуха. Обаче построи ли някой тази машина и лети ли във въздуха с нея, спорът се прекратява, защото фактът доказва, че може да се лети с машина във въздуха.

Тъй е и с нас. Може ли да става дума за спор, след като онези, които спорят с Ценов, признаха принципа на Ценов, че българите са хуни и че онова, което е писал Златарски, е неприемливо? За какво спорят сега господа професорите?

Във философията, в политиката и пр. Често спорят разни мнения помежду си, обаче всяка страна обосновава своето верую и казва: аз, въз основа на тези и тези данни, съм на това мнение. Другата прави същото. Противниците на Ценов не правят така. Те не казват какво е тяхното верую и защо спорят.

Техният спор не е научен, а личен: да се лиши Ценов от облагите, които му се падат вследствие на неговите заслуги. Понеже тези господа не доказват и не излагат системно какви са българите, щом не са такива, каквито ги описва Ценов, ще си позволим тук да формулираме няколко въпроса:

1. Признава ли се, че хуни и българи са били две отделни племена, и защо не?

2. Признава ли се, че хуните са основали модерната българска държава, като се съединиха с българите, и защо не?

3. Признава ли се, че българите са населявали под името българи преди Аспарух Тракия и Илирия; че Мизия още в IV в. Се е казвала България; че Аспарух е бил пети български княз покрай Дунав, и защо не?

4. Признава ли се, че Теофан, източникът за основаването на българската държава, пише, че Стара България се е намирала до една река или до едно море във вид на река, което е текло на края на Черно море, т.е. в Тракия?

5. Признава ли се, че Кувер или Куврат, който бе отраснал в цариградския двор и бе близък приятел на император Хераклий, след като изгони абарите от Тракия и Илирия, се върна и завзе македонските и тракийските градове?

6. Признава ли се, че горното се повтаря и от архиепископ Теофилакт, който пише, че след като омбрите или абарите напуснали Тибериопол или Македония, дошли българите отвъд Дунав и завзели цяла Илирия и Македония до Солун, както и Тракия до Пловдив, т.е., че освободителното движение на българите започна от запад към изток, а не от изток към запад?

7. Теофан пише, че когато след смъртта на Кроват синовете му се разделили (и с това са отслабили българските сили), Константин Погонат заповядал на армията си да нахлуе в Тракия, от което се вижда, че Тракия не е спадала тогава под византийска власт, защото нея и Македония бе освободил Кувер или Кроват. Българите разбили армията на Погонат и сключили мирен договор с него, но Погонат умрял наскоро. Щом синът му Юстиниан II станал император, той веднага обявил война на Склавиния и България и стигнал до Солун, но българите разбили византийците, които избягали тогава в Азия. Юстиниан II не можа впрочем да превземе Тракия и Македония; те си останаха български. Признава ли се вследствие на това, че Тракия и Македония са били български по времето на Аспарух и ако се признава, защо се казва, че България се е намирала по онова време само между Дунав и Балкана?

8. Знаят ли господата Ников и Мутафчиев, е когато Иречек, Златарски и др. Изказаха своите мнения, че Аспарух бил основал някаква държава между Дунав и Балкана, те не знаеха, че българи и хуни са били две отделни племена и че хуните, а не българите, основаха българската държава; че Мизия се е казвала България още през IV в. и пр.?

9. С християнството на жителите в Мизия ли, или с онова на жителите в Македония и останала Илирия се е занимавал Цариградският събор в 869/870 г.? Какво каза този събор: че българите са покръстени от гърците ли, или че те са стари християни?

10. Понеже се признава, че историята на хуните продължава в онази на българите, защо хунската история не се разглежда в българската история?

Тъй като тези данни не се оспорват, те се признават. Защо тогава се пише, че Ценовата работа се отхвърля от всички? Кой отхвърля горните тези?

---

[1] Хинтерланд (нем.) — Съседна област, към която се предявяват права на предимство, обикновено като обект на грабителска колониална политика. — Б.р. ↑

[2] Tutti quanti (ит.) — Най-различни, всякакви. — Б.р. ↑

[3] Говори се за периода между Първата и Втората световна война. — Б.р. ↑

ГЛАВА IV
СПИСАНИЕТО „ПРОСВЕТА“

36. ОБЕКТИВНОСТТА НА „КРИТИКАТА“ В СП. „ПРОСВЕТА“

Изложеното дотук беше написано и коригирано, когато видях в кн. 7, март 1938 г., на редактираното от проф. П. Мутафчиев списание „Просвета“ една „критика“ на моя труд „Кроватова България и покръстването на българите“, в която се повтарят същите обиди, само че в много по-безскрупулна форма. Там между другото на стр. 889, се казва:

„Тук-там Ценов (който е написал «главните» си трудове на немски) съобщава, че името му било познато и в чужбина. Той не се притеснява да каже: «Моето име беше впрочем стигнало чак до Виена», или пък, че «името на Ценов било известно в Италия и Германия... във Франция и в други страни»“.

Значи Ценов не е бил обнародвал няколко тома на немски! В Германия не се знае за работите на Ценов! Неговото име го няма в германски алманаси за научните работници! В Австрия не се знае нищо за Ценов! Иречек, Ягич и други не се занимаваха с Ценов! Иречек не прие принципа на Ценов, че хуните са българи! Той прие „принципите“ на Шишманов, Златарски, Младенов, Мутафчиев, Ников и други български „величини“! В Италия и Франция името на Ценов било неизвестно! А на стр. 882 се пише, че Ценов едва напоследък (sic!) бил, „проглушил българското общество със своите теории“. Значи до миналата година българското общество не е било слушало нищо за „теориите“ на Ценов! Чете човек това цинично отричане на истината и се чуди, че то се прави от професори. Всички тези цинизми показват само какъв е моралът на онези, които са поставени да възпитават българската младеж, но те не разрешават проблемите, за които се спори. Понеже българското общество се интересува да знае кои са българите и коя земя те са населявали, нека по-напред да видим:

37. КАКВО СА ЗАБЪРКАЛИ В. ЗЛАТАРСКИ И П. МУТАФЧИЕВ

В своята оценка на работите на Ценов В. Златарски отхвърли научността на тези работи, защото Ценов твърдял, че историята на хуните продължава в онази на българите. Обаче в своята „История“ I, стр. 123, той прие този принцип на Ценов и каза, че Аспарух дошъл от изток в Мизия начело на уногундури или хуни. Основателите на българската държава не са били впрочем българи, а хуни или хуногундури, чиято история се казва българска история. Когато човек тръгне по нови незнайни досега от него пътища, той обикновено се забърква, пък забърква и онези, които води. Тъй е и със Златарски и неговото поколение. Тъй например на стр. 33 от своята История той пише, че според Маркварт под хунугури трябва да се разбират Прокопиевите утигури. А на стр. 89: „Кубрат, както видяхме, се представя от изворите и като «господар на уногундуриите...», които представляват отделно племе или орда от групата бургаре, които според псевдо-Захарий са живели в средата на VI в. на север от Кавказ..., представител на които тогава били утигурите, племе, изгубило властта си при покоряването му от турците (виж част II, гл. I, «Турците са славяни!»). Освен това самото положение, че уногундуриите са същите оногури (Приски Агатий), унугури (Теофилакт Симоката), уногури (псевдо-Захарий) и хунугури (Йордан)..., ни посочва, че техните селища ще трябва да търсим по северните склонове на средния Кавказ“. Същото следва и Мутафчиев.

От приведеното се вижда, че утигури, уногури, унугури, уногундури са едно и също нещо и че уногундуриите представляват отделно племе от групата бургаре, т.е., че уногундури и българи са били първоначално две отделни племена, както учи Ценов. От приведеното се разбира още, че утигурите или уногундуриите не са били „турци“. Същото е изразил Златарски на стр. 83/84. Там той казва: „За да запази и за в бъдеще своите владения по северните брегове на Черно море, византийското правителство не малко е спомогнало за освобождаването на българите от турска власт и за

възстановяването на българската държава в областта на Азовско море и река Кубан“, което е станало в 580 г.

Българите значи не са турци. И до това заключение Златарски дойде след работите на Ценов. Преди това никой не беше по-голям привърженик на турцизма на българите от В. Златарски. Той „установи“, че българите имали турско летоброене; той даде на българските князе турската титла „хан“, която неговото поколение, за да покаже, че е учено, с гордост повтаря.

Да казваш, че българите не са турци и в същото време да титулуваш българските князе по турски с „хан“, значи, че си забъркал пътищата и не знаеш какво приказваш, но нека видим.

38. КАКВО КАЗВАТ ВЪРХУ ТОВА СТАРИТЕ АВТОРИ,

чиито имена се споменават безразборно. Прокопий (IV, 4, 9) пише:

„Кимериите се казваха в старо време утигури, на север от които живее безбройният народ антите“.

Понеже живееха на север от Дунав по брега на Черно море, между Днепър и Днестър, следва, че живеещите южно от антите утигури, са живели покрай Дунав и южно от Дунав, а не на север от средния Кавказ. Това едно.

Второ. Понеже утигури, хунугури, хуногундури и българи са едно и също нещо, нека видим къде поставя Йордан селищата на тези народи. Като изброява племената, които са населявали Скития, която според него се е простирала на запад до изворите на Дунав, той пише (Getica V, 35–40):

„Склавените обитаваха земята от Мурзианското езеро (на долното течение на река Драва) до Днестър, а антите живееха в завоя на Черно море между Днестър и Днепър. Българите живееха южно от акацирите, които живееха по Карпатите, по брега на Черно море“.

Щом северните брегове на Дунав и Черно море са били заети от склавените и антите, по кой черноморски бряг са живели българите? Те живееха покрай черноморския бряг южно от Дунав, защото този бряг лежи на юг от Карпатите, където живееха акацирите, т.е., където според Прокопий живееха утигурите, а не на север от средния Кавказ. Това Йорданово положение на българите е изтъкнато и от Равенския космограф (IV, 6), който пише, че, както му разправял Йордан, в Тракия или Македония и Долна Мизия живеят само българи. Българите според Йордан живееха впрочем южно от склавените и антите, или южно от Дунав, в Мизия, Тракия и Македония. И ако онези, които основаха българската държава, дойдоха отвъд Дунав, от земята на антите и склавените, кой при кого дойде? Българи при славяни ли, или славяни при българи? Очевидно славяни при българи, както и по-преди изложихме. И ако Златарски и неговите ученици твърдят, че

българите са дошли отвъд Дунав при славяни на юг от Дунав, не значи ли това, че те са забъркали пътищата?

Трето. Йордан пише още, че българите станали прочути благодарение на греховните злини на римляните, от което се разбира, че българите са живели в Римската империя и че са били малтретирани от римляните и принуждавани да въстават срещу тях.

След това Йордан пише, че в българската земя настанала хунската ярост против римляните. Хуните или българите са се делили на различни племена. Едни се казвали алциагири, други савири, трети хунугури. За хунугурите или хуногундурите, които създадоха българската държава, той пише, че те най-напред в едно правреме са живели покрай Меотидското блато в Скития, след това в Мизия, Тракия и Дакия и най-сетне пак в (Малка) Скития покрай Черно море, където той сега ги нарича и българи. Когато са живели в Мизия, Тракия и Дакия, много историци са споменавали техния Залмокс като един извънредно добре запознат с философията мъж. Херодот (IV, 94–96) означава Залмокс като един тракийски философ и бог, а Страбон (стр. 297, 298, 304, 762) — като гетски философ, чиято философия повдигнала морала на гетите и ги направила способни да побеждават римляните. Хуногурите, или хуногундурите, и савирите, или северите, които основаха българската държава, са били впрочем стар дакотракийски народ, което се вижда и от Прокопий. Седемте гетски или славянски племена, които основаха българската държава, са били стар дакийски народ, който е имал даже и своя философия, защото въздържанието от винопиене и месоядене е гетски или български възглед.

Четвърто. На стр. 86 и 97 от своята История, Златарски пише, че Куврат се казвал и Кроват, а Мутафчиев пише: „Ценов обръща името Куврат на Кроват“. Значи той не е чел Златарски, когато се е наел да си дава мнението по тези въпроси. Че един редовен български професор по история не знае как се е казвал основателят на българската държава, това е действително много интересно. Тъй става там, където няма власт, която да се грижи за науката, и където професорските места се заемат не въз основа на знания, а благодарение на партийна принадлежност.

39. КАК НАСТАНА МОДЕРНАТА БЪЛГАРСКА ДЪРЖАВА?

а) Йордан, Писидес

Йордан в своята *Romana Mommsen*, стр. 47, 21 пише, че в началото на Юстиниановото царуване (около 527 г.) българите в съюз с гепиди и херули, които живееха в Горна Панония, често опустошаваха Илирия. По-нататък, на стр. 52, той пише, че българите, склавените и антите обезпокоявали всеки ден римляните. Прокопий пък, който нарича Йордановите българи хуни, пише, че хуните, склавените и антите успели да присъединят към останала Скития земята от Йонийско море до предградията на Цариград.

И тъй, българите, които живееха на юг от Дунав, се съюзявали веднъж с гепидите и херулите, които живееха в Горна Панония, а друг път със склавените и антите, които живееха на север от Дунав. Защо те нападаха Илирия? Защото Анастасий бе заточил илирийските владици, та българите искаха да освободят илирийската църква от гръцката и успяха в това, защото, след като заеха Илирия до Йонийско море, те принудиха Юстиниан да създаде за илирийците особена архиепископия, която той нарече Първа Юстиниана. Този съюз между българи и славяни продължи и по-нататък.

Гръцкият поет Писидес, който е живял по времето на император Хераклий (610–641 г.) и е бил свидетел на тогавашната скитска или абарска война против Цариград, казва в своята поема:

„Войната не беше единична, т.е. само против един народ, а беше обобщена и отправена против много сродни и много съюзни народи, защото славянинът държеше с хуна, а скитът — с българина, а също и мидиецът — със скита. Макар че говорят разни наречия и живеят в различни места и се различават един от друг, те отдавна са се съединили и са повели обща война против нас, защото искат да запазят своето неприемливо верую, вместо нашето точно установено верую“. (Georgii Pisidae, *Belum Avaricum. Vonnae*, p. 55). Църквата на горните племена опираше южно дори до Солун (виж „Кроватова България“, гл.

II, Архиепископията Първа Юстиниана). Войната се е водила впрочем и тогава по верски причини.

Както и да е, тези племена обсадили около 626 г. Цариград. Цариград по времето на император Хераклий, или около 626 г., е бил обсаждан от славяни или хуни и българи или скити, т.е. от племената, които още по времето на Юстиниан действаха заедно и се сдобиха с архиепископията Първа Юстиниана, и които по-късно образуваха българската държава, от което се вижда, че посочените племена са живели около Дунав преди Аспарух.

б) Анонимният автор на легендата за св. Димитър Солунски, който също тъй е бил свидетел на тези събития, ни разправя това по-обстойно. Накратко изразено, той казва:

„Градът Солун е бил столица на Илирия и се отличавал с разни богатства, с хора знатни и интелигентни и твърде набожни и е блестял с разни прерогативи (§9). Докато другите градове, които стояли под него, бивали опустошавани, той единствен бил независим и там са се спасявали бежанците откъм дунавските области, от Панония, от Дакия, от Дардания и от други провинции (§46), обаче по времето на епископ Йоан славянският народ се вдигнал под водителството на Хацон (§37-46) за защита на своята религия (§9)“. Повтаря се значи казаното от Писидес, че славяните и други са се били вдигнали поради своето верую.

Това бяха направили тези племена и по времето на Юстиниан. Но понеже не са могли да превземат града, те събрали подаръци и ги изпратили на предводителя на абарите, като му обещали и голямо количество плячка и пари след превземането на града. Той се съгласил и в продължение на две години съединил всички свои варварски племена с всички славяни и българи и с това безбройно множество от хора искал да атакува града (§47). В това време и солунчани се подготвили за защита. Няколко дни след подготовката на защитата предводителят на абарите заедно с другарското (съюзното) множество българи и всички други споменати племена, се приближили като зимна виелица до града (§48).

Докато Писидес казваше, че хуни или славяни и скити или българи, се били съюзили да нападнат Византийската империя, тук се казва, че онези, които нападнали Солун били българи и славяни, което

е едно и също нещо. Понеже славяните или хуните живеяха на север, а българите — на юг от Дунав, следва, че българите бяха онези, които повикаха абарите да им помогнат да превземат Солун; главно с българи предводителят на абарите нападна Солун. В началото на VI в. българите се съюзяваха с горнопанонските гепиди и херули. Сега тези горнопанонски жители се казват абари. Предприятието не успяло. Също не успяло и нападението на Цариград. Това накарало българите да се разберат с Хераклий и да изгонят абарите от Илирия. В легендата за св. Димитър Солунски във връзка с това се разказва следното:

„Както знаете, христорлюбци, ние по-преди ви говорихме за славяните и за абарите, които, след като опустошиха почти цяла Илирия, или нейните области, а именно: двете Панонии, двете Дакии (Дардания, (Горна) Мизия, Превала, Родопа и всички области, както и Тракия до Голямата стена при Византия) и други градове и окръзи, казаният хаган си подчини целия народ до Панония, на която главен град бе Сирмиум. През това време абарите и другите племена се смесиха с българи и отнемаха деца едни от други, та настана голям народ“ (§110).

От приведеното се вижда, че дошлите отвъд Дунав и откъм Панония абари и славяни на юг от Дунав са се смесили с българи, или че като българи са означавани старите жители на Илирия и Тракия.

След това в §III се разказва, че абарският предводител, като видял, че българите са отделен народ, им поставил българина Кувер за архонт (войвода). Кувер обаче се вдигнал против абарите, изгонил ги „по-нататък“ от Дунав, после преминал Дунав и се настанил в Керамизийското (Прилепското) поле. Оттук българите искали да превземат бащините си градове, а именно Солун и другите тракийски градове, и то главно „защото били запазили православната си вяра“.

Относно този израз трябва да отбележим следното: Владиката Йоан от Никиу, който е съвременник на Куврат, накратко пише (стр. 460), че „Куврат, братовчедът на Органа, който според патриарх Никифор (стр. 24) изгонил абарите из отечеството си и сключил мир с император Хераклий, който той спазил до края на живота си, бил отраснал в императорския двор в Цариград, където от детинство бил приет в лоното на християнството. Поради това той — Куврат — е бил близък приятел на император Хераклий, който го бил обсипал с благодеяния. (Тези благодеяния се състоят в това, че Хераклий му

помогна да изгони абарите от отечеството си.) Чрез силата на животворното кръщение, което бил получил, той победил всички варвари и езичници“.

Предвид на това, е Куврат или Кувер изповядвал същото верую, което се е изповядвало в Цариград, той, след изгонването на абарите, поискал да превземе и Солун, и другите тракийски градове, където се изповядвало това верую. И в това отношение той ще да е бил подпомаган от Хераклий, защото борбата му за Солун не се е водила с императорската армия, а с владиката на Солун Йоан и защото след смъртта на Хераклий Куврат, или Кувер, от благодарност към своя благодетел подпомагал жена му Мартина и децата ѝ, което той не би направил, ако Хераклий бе негов противник при превземането на Солун и на другите тракийски градове.

Важно е свидетелството на Йоан от Никиу и затова, защото той, когато писваше събития от времето на Виталиан и император Анастасий, които станаха около 515 г., наричаше Мизия провинция България, от което се разбира защо предводителят на българите Кувер или Куврат е отраснал в Цариград: той е отраснал в Цариград, защото България е съставлявала тогава част от Византийската империя. Войната, която той сега започна за Солун, е озаглавена: „За тайно намислената едноплеменна (братска) война против града (Солун) от българите Мавра и Кувера.“

Българите на Кувер са били впрочем едноплеменни със солунчани. Солунчани са били българи, само че са се придържали към гръцкото верую. Кирил Кападокийски, който е ходил по това време в Солун, е слушал, че в Солун тогава се е говорил български. Според Солунската легенда в тази борба са взели участие всички български князе, а именно моравският велик княз Десимир и преславският княз Радивой, както и всички други български князе. За да има успех борбата, всички тези български князе избрали Кувер, или Кроват, за главнокомандващ, или император. Българите били взели със себе си Кирил от Солун и го завели на р. Брегалница, т.е. в стана на Кувер. Солун бил превзет. Сега се разбира защо, когато след смъртта на Константин Погонат синът му Юстиниан II искал да подчини българите, той тръгнал за Солун, обаче българите го отблъснали и принудили останалите от армията му живи хора да избягат в Азия:

защото Солун и Тракия, които Куврат освободи, са били български и по времето на Аспарух.

в) Същите отношения между българи и славяни съществуваха и след смъртта на Кроват. Синовете му не послушали съвета му и се разделили. Като видели това, козарите, които живели по Карпатите, ги нападнали и принудили най-стария брат Бат-Баян, който господствал на север от Дунав, да им плаща данък. Аспарух избягал откъм Днепър и Днестър, т.е. от земята на антите, към Дунав. Българите били нападнати и от Константин Погонат, който заповядал на армията си да нахлуе от Азия в Тракия. Тя даже преминала Дунав, но била разбита. От кого, понеже на север от Дунав живееха славяни или хуни, а не българи? От славяни или хуни, защото Теофан и Никифор, които описват тези събития, казват веднъж, че българската държава е основана от хуни и българи, а друг път, че е основана от славяни и българи. В случая те наричат хуните славяни и пишат, че след разбиването на византийците победителите се били погрижили за защитата си по следния начин: северите били изпратени на изток да пазят границата, а от останалите седем славянски племена, с които българите се намирали в съюз, едни пазили границите против абарите в Панония, а други на юг (от гърците). Славяни бяха впрочем онези, които разбиха Погонат.

Откога съществува съюзът между българи и славяни?

Ние посочихме тук, че той съществува от началото на VI в. Този съюз е бил значи стар, а не е сключен едва след смъртта на Кроват.

През 679 г. Не е имало покоряване на славяни от българи, а е имало споразумение между българските племена за образуване на една обща държава. След като се постигна тази цел, всичките обединени племена се нарекоха българи. С името българи започнаха да се означават отсега-нататък не само жителите на юг от Дунав, но и онези в Дакия и Долна Панония. Как настана впрочем българската държава?

Тя настана, след като българите отхвърлиха политическото и духовното робство на гърците.

Значи не е имало никакво нахлуване на някаква си турска орда, никакво покоряване на славяни. Не искаме да се впускаме тук в подробности, ще кажем само, че българската независимост се извоюва от западните българи, или от я-овците, които днешната българска

действителност разглежда като небългари, защото според нея българи били само долномизийците, азовците.

40. ДРУГ ПРИМЕР ОТ „НАУКАТА“ НА СП. „ПРОСВЕТА“

На стр. 882 се казва: „Ценов съобщава: «той (Грегорас) пише, че скитите някога са живели до една голяма река, която местното население наричало Булга и по нея се нарекли българи», и от това Ценов заключава: «Скитите са живели първоначално покрай Босфора»“. Очевидна неистина, защото Ценов не е вадил от горните думи на Грегорас заключението, че скитите са живели първоначално покрай Босфора, а е съобщил твърдението на стари автори. След като тази измислица се приписва на Ценов, се разправя, че Булга е Волга и че българите са живели първоначално покрай Волга. Но Ценов е привел и на гръцки думите на Грегорас, който пише, че тези скити-българи, след като преминали двете Мизии (земята от Панония до Черно море), се настанили в Македония и останала Илирия. Там (в Македония) те са имали царско (княжеско) седалище, което се издигна по-късно в град, възнаграден от император Юстиниан с архиепископия, наречена „Първа Юстиниана“. От което се вижда, че според Грегорас българите са обитавали не само Македония, но и останала Илирия преди създаването на Първа Юстиниана, станало в 535 г., и че Юстиниан бе създал казаната архиепископия за българите в Илирия, или Македония. Това нещо обаче, което оборва тезата, че Македония не е българска земя, не се споменава от автора на „критиката“.

Ценов писа след това:

„Но нека се съгласим временно с това и да кажем, че българите са турци, които някога са живели покрай Волга. Тези турци населяваха преди VI в. Не само двете Мизии, но и Македония и останала Илирия. Това е най-важното за историята на българите. То се премълчава и мълком се прокарва измислицата, че те едва през 679 г. Са били дошли като малка ордица в Долна Мизия, затова българите били само жителите между Дунав и Стара планина! Може ли някой да каже, че това е наука, а не е политика?“

Списание „Просвета“ е прескочило и това място. И от този факт може да се разбере дали сп. „Просвета“ се занимава с наука, или със

злепоставяне. За нас е важно, че редакцията на това списание и при тъй ясно поставения въпрос не е могла да опровергае тезата на Ценов, че българите са населявали Македония и останала Илирия преди Аспарух, защото за това именно се спори. Кого унижава тази редакция, като не може да отговори на зададените въпроси, а си служи с разни спекулации, за да заблуждава обществото? Тя компрометира себе си, пък и онези, които търпят подобни редактори за професори.

На лъжата краката са къси. Какво критикуват същите редактори, щом не могат да оборят онова, за което се спори?

41. НЯКОЛКО ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ ВМЕСТО РЕЗЮМЕ

а) Каза ли Иречек в своята „История на българите“, че българите са уралско, т.е. чудско или финско племе, което е живеело по горното течение на реките Волга и Кама, където останали да живеят братята на Аспарух? Каза.

Идентифицира ли същият Иречек, след работите на Ценов, в своята *Geschichte der Serben I*, S. 52 и 99, българите с хуните, които живееха покрай Дунав преди Аспарух? Идентифицира.

Кой тогава е компетентен да говори по произхода на българите, Иречек ли, който прие принципа на Ценов, че българите са хуни, или Ценов, чийто принцип се възприе от Иречек?

б) Каза ли Ст. Младенов, че Ценов, който отхвърля тезата, че българите са дошли от Волга туркотатарите, и твърди, че те са хуни, бил храненик на военното министерство и втори Кръстьович, защото твърдял, че българите са хуни, та затова нямал право на научност? Каза.

Каза ли този Младенов, че Шишманов (който отхвърляше хунството на българите, защото според него българите са били живеещи покрай Волга турци, понеже името българин значело „мъж от Волга“) не е прав, защото сродството или идентитетът на прабългарите и хуните не може да се оспорва сега, понеже името българин не било дошло от Волга, а било „буламач“ (!) от хунските утигури и кутригури? Каза.

Понеже името българин било „буламач“ от хуните утигури и кутригури, идентифицира ли Младенов така българите с хуните? Идентифицира.

Прие ли той с това принципа на Ценов, че българите не са дошло от Волга турци, а са хуни, които живееха покрай Дунав преди Аспарух? Прие.

Можа ли Младенов да докаже своя „буламач“? Не можа.

Кой морал тогава казва, че Младенов, който прие тезата на Ценов, може да бъде професор, а Ценов — не? Кой има право на

научност? Младенов ли, или Ценов?

в) Каза ли В. Златарски, че българите са турци, доведени в Мизия от Аспарух? Каза.

Каза ли той, че българите са имали турско летоброене? Каза.

Понеже поддържаше това свое схващане, отхвърли ли той кандидатурата на Ценов, като го обсипа с най-вulgарни епитети и му отрече всякакво право на научност, защото Ценов твърдеше и твърди, че хуните са българи и че историята на хуните продължава в онази на българите? Отхвърли.

Каза ли той в своята „Оценка“, че българите били покръстени от гърците в 864/865 г.? Каза.

Охули ли той Ценов, защото последният считаше и счита българите за стари християни? Охули.

Сега нека видим, какви „казвания“ последваха след тези „казвания“.

г) Каза ли Златарски на стр. 89 от своята история, че уногундури (които основаха българската държава) и бургаре, или българи, са две отделни племена? Каза.

Потвърди ли той с това тезата на Ценов? Потвърди.

д) Каза ли той на стр. 123, че онези, които са основали българската държава, са се казвали уногундури (уногури, утигури, стр. 89), а не българи, както той досега твърдеше? Каза.

Потвърди ли той с това тезата на Ценов? Потвърди.

Каза ли той, че тези уногури, утигури и пр. са живели по времето на Куврат, който ги бил обединил, на север от днешната Кавказка планина или че Кроватовата държава се е намирала на север от днешната Кавказка планина? Каза.

Напусна ли той с това тезата, че Кроватовата държава се била намирала покрай реките Волга и Кама? Напусна.

Потвърди ли той с това тезата на Ценов, че българите не са дошли от Волга? Потвърди.

Писали Златарски на стр. 89/90: „И тъй, племето уногундури е принадлежало към българите от източния клон, живяло е по склоновете на средния Кавказ и в дадено време е заместило утигурите, като заедно със своя господар е застанало начело на движението против турците“, а на стр. 83/84: „От турските междуособици обаче най-първо се е възползвала Византия... за да запази и в бъдеще своите

владения по северните брегове на Черно море, византийското правителство не малко е спомогнало за освобождението на българите от турската власт“? Писа.

Излиза ли от това, че уногурите или утигурите, които основаха българската държава, не са били турци, както Златарски досега учеше? Излиза.

Потвърди ли се с това тезата на Ценов, че онези, които са основали българската държава не са били турци? Потвърди се.

Не учат ли следователно лъжливо онези, които в училищата разправят на българските деца за разни диви, голи и боси „ханове“?

Каза ли Златарски: „Всички тези успехи на Кубрат Йоан Никиуски приписва на «силата на своето животворно кръщение, което той бил получил» и чрез което «той победил всички варвари и езичници?»“ Каза.

Излиза ли от това, че Кубрат, който основа българската държава, както и синовете му, са били християни и че българите не са били покръстени от гърците едва по времето на „хан“ Борис, както Златарски досега твърдеше и за което той упрекваше Ценов? Излиза.

е) Каза ли П. Мутафчиев за Златарски, че той не е имал научен метод и че онова, което е писал, е неприемливо? Каза.

От изложеното дотук се вижда, че В. Златарски бе напуснал схващанията си по началото на българите и бе възприел схващанията на Ценов, а именно, че основателите на българската държава не са се казвали българи, а са се казвали хуни; че тези хуни не са турци, не са живели покрай Волга и че са били християни преди Аспарух.

Кое тогава е меродавно за началото на българите? Мнението на Златарски, Ников и Мутафчиев ли, или установените от Ценов факти, които те са възприели?

Ако Иречек, Младенов, Златарски, Ников и Мутафчиев си служат с принципа на Ценов, че онези, които основаха българската държава, не са се казвали българи, а са се казвали хуни, каква цел имат тогава лъжливите твърдения на Ников и Мутафчиев, че писаното от Ценов било отхвърлено от всички? Никаква друга, освен, както и по-преди споменахме, да zlepоставят Ценов, за да заемат мястото, което по право принадлежеше нему. Ето как се заема професорска катедра в България.

42. ОЩЕ НЯКОИ ОТЗИВИ НА ЧУЖДИ УЧЕНИ ЗА РАБОТИТЕ НА ЦЕНОВ

В началото на част втора споменахме само някои от отзивите за Ценов, защото другите не ни бяха тогава под ръка. Понеже и списанието „Philologische Wochenschrift“ се споменава между онези, които били отхвърлили работата на Ценов, нека тук посочим, че в кн. 10 и 11 от 14 март 1931 г. На това списание, Ханс Филип е написал обширен отзив върху книгата на Ценов „Die Abstammung der Bulgaren usw.“, в който казва изрично, че „Ценов излиза от една подробна проверка на литературните източници, които мнозина от неговите предшественици едва ли са виждали. Той улеснява читателя, като отпечатва тези източници и в оригинал... От същите източници се вижда, че българите са се намирали на юг от Дунав още около 350 г., тъй че те не са дошли едва през 679 г. От Волга, а се споменават не само преди славяните, но и преди хуните в Илирия и Тракия“.

Този дълъг отзив тук не можем да приведем изцяло. Ще кажем само, че авторът, като се спира на посочения от Ценов факт, че българите са скити, пише между другото:

„Във всеки случай Ценов има право да се опира на известието (на Теофан), според което Баударий, военачалникът на Юстиниан I, събирал войски в Скития и Мизия (Баударий е бил собствено военачалник на Скития), т.е. в областта на Римската империя, или южно от Дунав. Скития е била впрочем римска провинция, намирала се в Римската империя и е лежала край Дунав до Мизия. Мизия и България се споменават и в картата на св. Йероним през IV в. «Moesia hes et Vulgaria». Понеже подобно нещо известява и хронографът от 354 г., когото Момзен издаде, където «Ziezi ex quo Vulgares» (Циеци, от които са произлезли българите) са поставени в Тракия, принуден съм да си изменя предишното мнение. Аз по-преди (Philipp, Die histor.-geogr. Quellen in den etymologiae Isidorus v. Sevilla, Bd. I, 25. Berlin, Weidmann, 1912) отхвърлях картата на Йероним, понеже той е живял през IV в., и смятах за окончателно доказано, че българите са се появили в Мизия едва през 679 г. Сега виждам, че Йероним и

хронографът казват едно и също нещо и че българите са живели действително в Мизия още през 350 г. Съгласно с това е и че готът Теодорих е бил воювал с българи за Сирмиум, т.е. за Илирия. Това се съобщава от Енодий, който споменава един «*ductor Vulgarum*» (войвода на българите), после от Касиодор в хрониката му от 504 г.“ и пр., и пр.

След като изброява и другите приведени от мен свидетелства, рецензентът пише:

„Всички посочени факти, които съставляват само една част от онези, които Ценов е отпечатал в оригинал, доказват, че българите са живели още през 350 г. покрай долния Дунав във Византийската империя, т.е. южно от долния Дунав и че те са били един могъщ народ не само в Мизия, но и в Тракия и Илирия.“

А в „*Indogermanische Forschungen*“, Heft 2, 1933, проф. Майер пише:

„Важни са приведените от него (Ценов) факти, че българите са се намирали на Балканите от IV в. насам, с които факти авторът е разклатил даже и общото мнение за основаването на българската държава в 679 г. от една шепа монголски българи“.

От приведеното се вижда как един учен, когото интересува истината, признава, че предишните му мнения за българите са били погрешни и че Ценов е прав, като твърди, че българите са стари тракоилирийци, а не са късно дошли монголци. Но тази доблест — да признаят своите грешки и заблуждения и да се преклонят пред истината — е съвсем чужда на по-преди споменатите български професори. Тяхната „доблест“ се състои в случая само в това — да злепоставят Ценов с разни неистини, за да постигнат една неморална цел, която изтъкнахме вече по-горе. Обаче *magna est veritas et graevalebit!* (Велика е истината и ще преодолее!); освен това в България има съдилища, има правителство, има Народно събрание, има Цар; ще видим дали тези институции ще одобрят един такъв чудовищен морал, какъвто се практикува от гореказаните наши „учени“.

43. НАКАЗАТЕЛНИ САНКЦИИ

Чл. 19 от Закона за авторското право гласи:

„При всички допустими от закона заимствания от чуждо произведение задължително е да се посочи авторът, източникът, откъдето е направено заимстването“.

А чл. 21 от същия закон гласи:

„Който умишлено или по непредпазливост наруши правата на автора, е длъжен да заплати на потърпевшия всички причинени нему вреди“.

А тези вреди са извънредно големи.

За да преподава своите лъжовни схващания, че Тракия и Македония не са български земи, схващания, които се оказаха катастрофални за съдбата на българския народ при определяне границите на неговата държава в Neuilly^[1], Златарски е получил от държавата заплата около седем милиона лева.

Също такава сума е похарчил и Ценов, за да установи с необорими факти, че българите са населявали Тракия и Македония преди Аспарух и че те не са никакви пришълци, нито пък турано-монголци, а, напротив, че са автохтони — тракийци и най-чисти славяни, населяващи Балканския полуостров от паметивека (по-стари са от всички други жители на полуострова), и са играли историческа роля цели две хиляди години преди мнимото основаване на българската държава от Аспарух, която е била основана в действителност много по-рано, като се е простирила до самите стени на Цариград и е обхващала всички земи от Карпатите до Бяло море и от Черно море до Адриатическо море (с изключение на северозападния край на полуострова) и до Йонийско море; че българите са първият народ в Европа, който е приел християнството направо от апостол Павел (българската църква значи е първата учредена в Европа християнска църква); че те са имали самостоятелна църковна организация още от времето на Константин Велики (IV в.), когато и е било преведено Св. писание на български език с оригинална българска азбука; че са изповядвали самостоятелно християнско верую, различно от гръцкото

и римското, за което свое верую те са водили няколковековна борба с византийската държава и Цариградската патриаршия, докато най-после са успели да си извоюват по времето на Юстиниан Велики (535 г.) автокефална българска архиепископия в гр. Охрид с ранг, равен на римския папа, юрисдикцията на която архиепископия се е простирила от Панония до Пелопонес, като по този начин е обхващала почти цялата западна половина на Балканския полуостров.

В „Meyers Konversations-Lexikon“ четем под думата плагиат: „Плагиат е литературна кражба. Тя е станала, когато някой писател или художник представи за свое онова, което е направил друг“. В този случай са представени за „свои“ доказаните от Ценов тези:

- а) че хуни и българи са били първоначално два отделни народа;
- б) че българската държава е основана от хуни, а не от българи, както първоначално се учеше;
- в) че българите не са дошли от Волга;
- г) че българите не са турци;
- д) че Крват, основателят на българската държава, е бил християнин, или че българската династия е била християнска преди Аспарух и че следователно тя не се е била покръстила едва в 864/865 г.

Господата Ников и Мутафчиев вършат плагиатство, като не споменават името на Ценов и пишат, че трудовете на Ценов били отхвърлени от целия свят. Законът трябва да се приложи. Причинените на Ценов вреди и загуби трябва да се заплатят. Това трябва да стане не само заради Ценов, но и заради България, защото този морал се вътълпява на нашата младеж и защото така възпитаваната българска младеж ще погуби България.

---

[1] Ньой. — Б.р. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.